Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
YVES BOT
της 8ης Ιανουαρίου 2015[1]

Υποθέσεις C-605/13 P και C-630/13 P

Issam Anbouba
κατά

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

«Αιτήσεις αναιρέσεως — Περιοριστικά μέτρα κατά της Συρίας — Μέτρα κατά προσώπων και οντοτήτων που επωφελούνται από τις πολιτικές του καθεστώτος ή τις υποστηρίζουν — Δέσμευση κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών πόρων — Κριτήριο εγγραφής στον κατάλογο — Ευρεία εξουσία εκτιμήσεως του Συμβουλίου — Βάρος αποδείξεως»

1. Από τον Μάρτιο του 2011, ο πρόεδρος Bachar Al-Assad και το καθεστώς του οποίου ηγείται στη Συρία βρίσκονται υπό αμφισβήτηση. Το καθεστώς επέλεξε να αντιμετωπίσει το κύμα αμφισβητήσεως μέσω καταστολής, η οποία οδήγησε τη χώρα σε εμφύλιο πόλεμο.

2. Λαμβανομένων υπόψη των βιαιοτήτων που διέπραξε το καθεστώς του Bachar Al-Assad, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να εφαρμόσει περιοριστικά μέτρα. Σκοπός των μέτρων αυτών είναι να ασκήσουν πίεση στο καθεστώς, ώστε να αποκηρύξει τη βία κατά του άμαχου πληθυσμού. Πρόκειται για μέτρα είτε γενικής εφαρμογής, υπό την έννοια ότι επιβάλλουν, παραδείγματος χάριν, απαγορεύσεις εξαγωγής ορισμένων προϊόντων στη Συρία, είτε ατομικής εφαρμογής, υπό την έννοια ότι επιδιώκουν κυρίως να δεσμεύσουν τα κεφάλαια και τους χρηματοοικονομικούς πόρους των φυσικών και νομικών προσώπων που σχετίζονται με το συριακό καθεστώς.

3. Ως εκ τούτου, μολονότι τύποις τα περιοριστικά μέτρα στρέφονται κατά κράτους, στην πραγματικότητα πλήττουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα που είτε θεωρείται ότι είναι άμεσα υπεύθυνα για την κατάσταση της οποίας την καταστολή επιθυμεί η Ένωση είτε συμβάλλουν στην κατάστασή αυτή ή έχουν την εξουσία να επηρεάσουν την επίλυσή της[2].

4. Τα περιοριστικά μέτρα κατά του συριακού καθεστώτος ελήφθησαν προοδευτικά. Αρχικά, στρέφονταν κατά προσώπων βάσει των επίσημων καθηκόντων τους στον κρατικό μηχανισμό. Η Ένωση, αφού διαπίστωσε ότι, παρά την πρώτη δέσμη μέτρων, η καταστολή του άμαχου πληθυσμού συνεχίζεται, επέκτεινε στη συνέχεια το πεδίο εφαρμογής των μέτρων και σε άλλες πληθυσμιακές ομάδες, μεταξύ των οποίων και πλείονες διευθύνοντες σύμβουλοι επιχειρήσεων.

5. Η εν λόγω διεύρυνση του προσωπικού πεδίου εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων εγείρει ζητήματα που σχετίζονται με την απόδειξη του συνδέσμου των προσώπων των οποίων τα ονόματα περιλαμβάνονται στον κατάλογο δεσμεύσεως κεφαλαίων με το καθεστώς του τρίτου κράτους κατά του οποίου στρέφονται τα μέτρα αυτά.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Βλ. Beaucillon, C., *Les mesures restrictives de l'Union européenne*, Bruylant, Βρυξέλλες, 2014, σ. 445.

6. Ακριβώς αυτή είναι η προβληματική που βρίσκεται στον πυρήνα των υπό κρίση υποθέσεων.

7. Με τις δύο αιτήσεις αναιρέσεως, ο I. Anbouba ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει τις δύο αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Anbouba κατά Συμβουλίου[3], με τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές ακυρώσεως που άσκησε κατά σειράς αποφάσεων περί δεσμεύσεως κεφαλαίων που τον αφορούσαν.

8. Στις αποφάσεις του, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφάρμοσε κατ' ουσίαν τεκμήριο στηρίξεως του συριακού καθεστώτος έναντι των διευθυνόντων συμβούλων των κυριότερων επιχειρήσεων στη Συρία, εκτιμώντας ότι τα εν λόγω πρόσωπα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως πρόσωπα που σχετίζονται με το συριακό καθεστώς καθόσον οι εμπορικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων αυτών δεν μπορούσαν να ευδοκιμήσουν χωρίς την εύνοια του καθεστώτος και τη σε ανταπόδοση στήριξη προς αυτό.

9. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στηριζόμενο σε μια σειρά πραγματικών περιστατικών, ότι ένα τέτοιο τεκμήριο μπορούσε να εφαρμοστεί στην περίπτωση του I. Anbouba.

10. Εντός των εγγενών ορίων της κατ' αναίρεση δίκης, το Δικαστήριο καλείται να κρίνει εάν το Γενικό Δικαστήριο παρέβη ή όχι τους κανόνες περί του βάρους αποδείξεως όσον αφορά τα περιοριστικά μέτρα, ως αυτοί απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

11. Με τις παρούσες προτάσεις, αφού προβώ σε απολογισμό της πρόσφατης νομολογίας του Δικαστηρίου από την οποία απορρέουν οι συναφείς κανόνες, προτείνω την απόρριψη των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως.

12. Πράγματι, καίτοι διατηρώ αμφιβολίες ως προς τη συλλογιστική που ανέπτυξε το Γενικό Δικαστήριο σχετικά με την έννοια του τεκμηρίου, θα εκθέσω τους λόγους για τους οποίους εκτιμώ ότι το Γενικό Δικαστήριο ορθώς κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του κριτηρίου της εγγραφής στους καταλόγους, το οποίο προβλέπεται στους γενικούς κανόνες σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα κατά του συριακού καθεστώτος και για τον καθορισμό του οποίου το Συμβούλιο διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, καθώς και λαμβανομένων υπόψη ενός συνόλου παγκοίνως γνωστών και μη αμφισβητούμενων πραγματικών περιστατικών, των χαρακτηριστικών του καθεστώτος και της συγκυρίας του εμφυλίου πολέμου στη Συρία.

I – **Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης**

13. Στις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, το Γενικό Δικαστήριο περιγράφει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης ως εξής:

«1 Στις 9 Μαΐου 2011, το Συμβούλιο [...] εξέδωσε, βάσει του άρθρου 29 ΣΕΕ, την απόφαση 2011/273/ΚΕΠΠΑ, σχετικά με περιοριστικά μέτρα κατά της Συρίας (ΕΕ L 121, σ. 11). Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της αποφάσεως αυτής ορίζει ότι δεσμεύονται όλα τα κεφάλαια και οι οικονομικοί πόροι που ευρίσκονται στην κυριότητα, την κατοχή ή τον έλεγχο των προσώπων που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στη Συρία καθώς και των φυσικών ή νομικών προσώπων ή οντοτήτων που συνδέονται με αυτά, όπως κατονομάζονται στο παράρτημα της οικείας αποφάσεως. Τα της δεσμεύσεως των εν λόγω κεφαλαίων ορίζονται στις λοιπές παραγράφους του ίδιου άρθρου. Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2011/273, το Συμβούλιο καταρτίζει κατάλογο με τα πρόσωπα αυτά.

3 — T-563/11, EU:T:2013:429, στο εξής: απόφαση T-563/11, και T-592/11, EU:T:2013:427, στο εξής: απόφαση T-592/11 (στο εξής, από κοινού: αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις).

2 Με την απόφαση 2001/522/ΚΕΠΠΑ της 2ας Σεπτεμβρίου 2011, για την τροποποίηση της αποφάσεως 2011/273/ΚΕΠΠΑ (ΕΕ L 228, σ. 16), το Συμβούλιο επέκτεινε, μεταξύ άλλων, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, της δεύτερης αυτής αποφάσεως σε όλα τα κεφάλαια και τους οικονομικούς πόρους που ευρίσκονται στην κυριότητα, την κατοχή ή τον έλεγχο των προσώπων που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στη Συρία, προσώπων και οντοτήτων που επωφελούνται των πολιτικών του καθεστώτος ή υποστηρίζουν τις πολιτικές αυτές, καθώς και των προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με αυτές, όπως κατονομάζονται στο παράρτημα της οικείας αποφάσεως. Ως εκ τούτου, το όνομα του αναιρεσείοντος, Issam Anbouba, εγγράφηκε στον κατάλογο αυτό. Η αιτιολογική βάση της εγγραφής αυτής, στην αντίστοιχη στήλη του εν λόγω καταλόγου, είναι η εξής: "Πρόεδρος του Ιδρύματος Issam Anbouba για τη Γεωργική Βιομηχανία [4]. Στηρίζει οικονομικά το συριακό καθεστώς".

3 Ο κανονισμός (ΕΕ) 442/2011, της 9ης Μαΐου 2011, σχετικά με περιοριστικά μέτρα λόγω της κατάστασης στη Συρία (ΕΕ L 121, σ. 1), εκδόθηκε βάσει του άρθρου 215, παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ [5] και της αποφάσεως 2011/273. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει τη δέσμευση όλων των κεφαλαίων και οικονομικών πόρων που ευρίσκονται στην ιδιοκτησία ή κατοχή ή τελούν υπό τον έλεγχο φυσικών ή νομικών προσώπων, οντοτήτων και οργανισμών που κατονομάζονται στο παράρτημα ΙΙ. Ο κανονισμός (ΕΕ) 878/2011 του Συμβουλίου, της 2ας Σεπτεμβρίου 2011, για τροποποίηση του κανονισμού 442/2011 (ΕΕ L 228, σ. 1), τροποποίησε ιδίως το παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 442/2011 και συμπεριέλαβε το όνομα του αναιρεσείοντος στον κατάλογο των προσώπων, οντοτήτων και οργανισμών τους οποίους αφορά το επίμαχο μέτρο. Η αιτιολογική βάση της εγγραφής του στον κατάλογο του παραρτήματος είναι ταυτόσημη με τους λόγους που αναφέρονται στο παράρτημα της αποφάσεως 2011/522.

4 Στην απόφαση 2011/628/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2011, για την τροποποίηση της απόφασης 2011/273 (ΕΕ L 247, σ. 17), και στον κανονισμό (ΕΕ) 1011/2011 του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2011, για την τροποποίηση του κανονισμού 442/2011 (ΕΕ L 269, σ. 18), διατηρήθηκε το όνομα του αναιρεσείοντος στον κατάλογο που αναφέρεται στο ανωτέρω σημείο 3 και συμπληρώθηκαν πληροφορίες σχετικά με την ημερομηνία και τον τόπο γεννήσεώς του.

5 Στις 7 Οκτωβρίου 2011, ο αναιρεσείων κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου αίτηση για επανεξέταση της αποφάσεως με την οποία το όνομά του είχε περιληφθεί στον εν λόγω κατάλογο, στην οποία το Συμβούλιο απάντησε αρνητικά στις 14 Νοεμβρίου 2011.

6 Στην απόφαση 2011/684/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2011, για την τροποποίηση της απόφασης 2011/273 (ΕΕ L 269, σ. 33), προστέθηκε η επωνυμία μιας νέας οντότητας στον κατάλογο των προσώπων, οντοτήτων και φορέων τους οποίους αφορούν τα επίμαχα μέτρα και τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις της αποφάσεως 2011/273 ως προς την ουσία. Η απόφαση 2011/735/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2011, για την τροποποίηση της απόφασης 2011/273 (ΕΕ L 296, σ. 53), θέσπισε πρόσθετα περιοριστικά μέτρα κατά των προσώπων που περιλαμβάνονται στον εν λόγω κατάλογο.

7 Στις 14 Οκτωβρίου 2011, το Συμβούλιο δημοσίευσε μια ανακοίνωση προς τα πρόσωπα και τις οντότητες στα οποία επιβλήθηκαν τα περιοριστικά μέτρα που προβλέπονται στην απόφαση 2011/273, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 2011/684, και στον κανονισμό 442/2011, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1011/2011 (ΕΕ C 303, σ. 5).

4 — Στο εξής: SAPCO.

5 — Σημειώνω, εντούτοις, ότι στο προοίμιο του κανονισμού 442/2011 αναφέρεται το άρθρο 215 ΣΛΕΕ χωρίς να διευκρινίζεται, ωστόσο, εάν τα ληφθέντα μέτρα εμπίπτουν στην παράγραφο 1 ή στην παράγραφο 2 αυτού.

8 Η απόφαση 2011/273 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την απόφαση 2011/782/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με περιοριστικά μέτρα κατά της Συρίας (ΕΕ L 319, σ. 56), μετά από την υιοθέτηση νέων πρόσθετων μέτρων, στην οποία τελευταία απόφαση διατηρήθηκε το όνομα του αναιρεσείοντος στον κατάλογο των προσώπων, οντοτήτων και φορέων που θίγονται από τα μέτρα αυτά.

9 Με την εκτελεστική απόφαση 2012/37/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 23ης Ιανουαρίου 2012, για την εφαρμογή της απόφασης 2011/782 (ΕΕ L 19, σ. 33), προστέθηκαν και άλλα πρόσωπα και οντότητες στον εν λόγω κατάλογο, ενώ στην απόφαση 2012/122/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2012, για την τροποποίηση της απόφασης 2011/782 (ΕΕ L 54, σ. 14), προβλέπονται νέα μέτρα εις βάρος των προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτόν.

10 Ο κανονισμός (ΕΕ) 36/2012, της 18ης Ιανουαρίου 2012, σχετικά με περιοριστικά μέτρα λόγω της κατάστασης στη Συρία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 442/2011 (ΕΕ L 16, σ. 1), τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 168/2012 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2012 (ΕΕ L 54, σ. 1), με τον οποίο συμπεριλήφθηκαν και άλλα ονόματα στον κατάλογο των προσώπων, οντοτήτων και οργανισμών τους οποίους αφορούν τα μέτρα αυτά και εισήχθησαν νέα μέτρα κατά των προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτό. Ο εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 410/2012 του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2012, για την εφαρμογή του άρθρου 32, παράγραφος 1, του κανονισμού 36/2012 (ΕΕ L 126, σ. 3), τροποποίησε τις πληροφορίες σχετικά με την ημερομηνία και τον τόπο γεννήσεως του αναιρεσείοντος και τους λόγους για τους οποίους περιελήφθη στον κατάλογο του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού 36/2012 ως εξής:

“Παρέχει οικονομική στήριξη στον κατασταλτικό μηχανισμό και τις παραστρατιωτικές ομάδες που ασκούν βία κατά του άμαχου πληθυσμού της Συρίας. Παρέχει ιδιοκτησία (κτίρια, αποθήκες) για αυτοσχέδια κέντρα κράτησης. Χρηματοδοτικές σχέσεις με ανώτατους αξιωματούχους”.»

ΙΙ – **Οι προσφυγές ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου**

14. Ο I. Anbouba άσκησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δύο προσφυγές ακυρώσεως.

15. Στην πρώτη προσφυγή (υπόθεση T-563/11), οι πράξεις των οποίων ζητήθηκε η ακύρωση, είτε με το αρχικό δικόγραφο είτε με τα υπομνήματα με τα οποία προσαρμόστηκαν τα αιτήματα, ήταν οι εξής:

— η απόφαση 2011/522·

— η απόφαση 2011/628·

— η απόφαση 2011/782·

— ο κανονισμός 878/2011, και

— ο κανονισμός 36/2012,

στο μέτρο που το όνομα του I. Anbouba περιλαμβανόταν στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων επιβάλλονται τα περιοριστικά μέτρα που θεσπίστηκαν λόγω της καταστάσεως στη Συρία.

16. Στη δεύτερη προσφυγή (υπόθεση T-592/11), οι πράξεις των οποίων ζητήθηκε η ακύρωση, είτε με το αρχικό δικόγραφο είτε με τα υπομνήματα με τα οποία προσαρμόστηκαν τα αιτήματα, ήταν οι εξής:

— η απόφαση 2011/684·

— η απόφαση 2011/782·

— ο κανονισμός 1011/2011·

— ο κανονισμός 36/2012, και

— ο εκτελεστικός κανονισμός 410/2012,

στο μέτρο που το όνομα του I. Anbouba περιλαμβανόταν στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων επιβάλλονται τα περιοριστικά μέτρα που θεσπίστηκαν λόγω της καταστάσεως στη Συρία.

III – **Οι αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις**

17. Στην πρώτη προσφυγή (υπόθεση T-563/11), ο I. Anbouba επικαλέστηκε έξι λόγους ακυρώσεως, αλλά παραιτήθηκε από τρεις εξ αυτών. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τους υπόλοιπους τρεις λόγους, συγκεκριμένα δε τον δεύτερο, ο οποίος αντλείται από παράβαση των κανόνων περί αποδείξεως και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως σχετικά με τους λόγους για τους οποίους ο I. Anbouba περιελήφθη στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα, τον τρίτο, ο οποίος αντλείται από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, και τον τέταρτο, ο οποίος αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

18. Στη δεύτερη προσφυγή (υπόθεση T-592/11), ο I. Anbouba επικαλέστηκε έξι λόγους ακυρώσεως, αλλά παραιτήθηκε από τους τελευταίους δύο εξ αυτών. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τους υπόλοιπους τέσσερις λόγους, συγκεκριμένα δε τον πρώτο, ο οποίος αντλείται από παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας και αντιστροφή του βάρους αποδείξεως, τον δεύτερο, ο οποίος αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους ο I. Anbouba περιελήφθη στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων η Ένωση επιβάλλει κυρώσεις, τον τρίτο, ο οποίος αντλείται από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, και τον τέταρτο, ο οποίος αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

19. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, το Γενικό Δικαστήριο, αφού εξέτασε και απέρριψε όλους τους λόγους ακυρώσεως, απέρριψε τις προσφυγές και καταδίκασε τον I. Anbouba στα δικαστικά έξοδα.

IV – **Τα αιτήματα των διαδίκων ενώπιον του Δικαστηρίου**

20. Στις υποθέσεις C-605/13 P και C-630/13 P, ο I. Anbouba ζητεί από το Δικαστήριο:

1) να αναιρέσει τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις·

2) να αποφανθεί οριστικά το ίδιο, και:

   — να κρίνει ότι η απόφαση εγγραφής του I. Anbouba στον κατάλογο των προσώπων και οντοτήτων κατά των οποίων επιβάλλονται οικονομικές κυρώσεις στερείται νομιμότητας·

   — να ακυρώσει τις αποφάσεις και τους κανονισμούς που τέθηκαν υπό κρίση στις υποθέσεις T-563/11 και T-592/11, και

— να καταδικάσει το Συμβούλιο στα δικαστικά έξοδα τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της κατ' αναίρεση δίκης.

21. Το Συμβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως·

— κατά περίπτωση και επικουρικώς, να απορρίψει τις προσφυγές κατά των ισχυουσών πράξεων, και

— να καταδικάσει τον I. Anbouba στα δικαστικά έξοδα της κατ' αναίρεση διαδικασίας.

22. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως, και

— να καταδικάσει τον I. Anbouba στα δικαστικά έξοδα.

V – **Οι αιτήσεις αναιρέσεως**

23. Καθεμία από τις δύο αιτήσεις αναιρέσεως στηρίζεται στους ίδιους δύο λόγους αναιρέσεως.

24. Με τον πρώτο λόγο, ο I. Anbouba αμφισβητεί την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου χρήση του τεκμηρίου της συνδέσεως με το συριακό καθεστώς και, με τον δεύτερο λόγο, προβάλλει την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου απουσία κανονικού ελέγχου επί των υπό κρίση αποφάσεων και κανονισμών.

25. Οι αιτήσεις αναιρέσεως στρέφονται κατά των ακόλουθων σκέψεων των αναιρεσιβαλλόμενων αποφάσεων.

26. Οι σκέψεις 32 και 33 της αποφάσεως Τ-563/11 (οι οποίες είναι, κατ' ουσίαν, πανομοιότυπες με τις σκέψεις 42 και 43 της αποφάσεως Τ-592/11) έχουν ως εξής:

«32 Από τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως 2011/522 απορρέει ότι, καθόσον τα περιοριστικά μέτρα που θεσπίστηκαν με την απόφαση 2011/273 δεν έθεσαν τέλος στην καταστολή του συριακού καθεστώτος κατά του άμαχου πληθυσμού [της Συρίας], το Συμβούλιο έκρινε ότι ήταν απαραίτητο να εφαρμοστούν τα μέτρα αυτά και σε άλλα πρόσωπα και οντότητες που επωφελούνται από το καθεστώς ή το στηρίζουν, ιδίως σε εκείνους που χρηματοδότησαν το καθεστώς ή που παρέσχαν υλικοτεχνική υποστήριξη, μεταξύ άλλων στον μηχανισμό ασφαλείας, ή οι οποίοι υπονόμευαν τις προσπάθειες για την ειρηνική μετάβαση στη δημοκρατία. Επομένως, προκύπτει ότι η απόφαση 2011/522 επέκτεινε τα περιοριστικά μέτρα στους κυριότερους επιχειρηματίες της Συρίας, καθόσον το Συμβούλιο εκτίμησε ότι [οι διευθύνοντες σύμβουλοι των κυριότερων συριακών επιχειρήσεων] μπορούν να χαρακτηρισθούν ως πρόσωπα συνδεόμενα με το συριακό καθεστώς, δεδομένου ότι οι εμπορικές δραστηριότητες των [εν λόγω] επιχειρήσεων δεν θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν χωρίς την εύνοια του εν λόγω καθεστώτος ή τη σε ανταπόδοση στήριξη αυτού. Με τον τρόπο αυτό, το Συμβούλιο εφάρμοσε κατ' ουσίαν τεκμήριο στηρίξεως του συριακού καθεστώτος έναντι των διευθυνόντων συμβούλων των σημαντικότερων επιχειρήσεων στη Συρία.

33 Όσον αφορά τον προσφεύγοντα, από τη δικογραφία προκύπτει ότι το Συμβούλιο έχει εφαρμόσει παρόμοιο τεκμήριο λόγω των ιδιοτήτων του ως προέδρου της [SAPCO], μεγάλης εταιρίας στον κλάδο των γεωργικών τροφίμων, [η οποία κατέχει μερίδιο ύψους 60 % της αγοράς στον τομέα του σογιέλαιου], ως διευθύνοντος συμβούλου πλειόνων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ακινήτων και της εκπαιδεύσεως και ως ιδρυτικού μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου

της [...] Cham Holding[, της σημαντικότερης ιδιωτικής εταιρίας στη Συρία], η οποία συστάθηκε το 2007, και των καθηκόντων του ως Γενικού Γραμματέα του εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου της πόλης Χομς (Συρία).»

27. Προκειμένου να εξακριβώσει αν το Συμβούλιο, εφαρμόζοντας το τεκμήριο αυτό, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, το Γενικό Δικαστήριο αναφέρθηκε, στη σκέψη 35 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 45 της αποφάσεως T-592/11, στη νομολογία σχετικά με το δίκαιο του ανταγωνισμού, κατά την οποία τα θεσμικά όργανα μπορούν να κάνουν χρήση τεκμηρίων που αντανακλούν τη δυνατότητα της διοικητικής αρχής που φέρει το βάρος αποδείξεως να συναγάγει συγκεκριμένα συμπεράσματα από τους κανόνες της κοινής πείρας τα οποία απορρέουν από τη συνήθη πορεία των πραγμάτων[6]. Υπενθύμισε, στη σκέψη 36 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 46 της αποφάσεως T- 592/11, ότι ένα τεκμήριο, έστω και αν είναι δύσκολο να ανατραπεί, παραμένει εντός αποδεκτών ορίων εφόσον είναι ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, υφίσταται δυνατότητα ανταποδείξεως και διασφαλίζονται τα δικαιώματα άμυνας[7].

28. Στις σκέψεις αυτές, το Γενικό Δικαστήριο επικαλέστηκε τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κατά την οποία το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, δεν απορρίπτει τα πραγματικά ή νομικά τεκμήρια, αλλά επιβάλλει στα κράτη να διαμορφώνουν τα τεκμήρια αυτά εντός ευλόγων ορίων, τα οποία να λαμβάνουν υπόψη τη σοβαρότητα του διακυβεύματος και τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας[8].

29. Στη σκέψη 37 της αποφάσεως T–563/11 και στη σκέψη 47 της αποφάσεως T-592/11, το Γενικό Δικαστήριο αναφέρθηκε, επίσης, στη σκέψη 69 της αποφάσεως Tay Za κατά Συμβουλίου[9], από την οποία απορρέει ότι, όσον αφορά τις αποφάσεις περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, η χρήση τεκμηρίων δεν αποκλείεται εφόσον προβλέπονται στις επίμαχες πράξεις και ανταποκρίνονται στον σκοπό των κανόνων αυτών.

30. Εφαρμόζοντας τα στοιχεία αυτά της νομολογίας στην υπό κρίση υπόθεση, το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, έκρινε, στη σκέψη 38 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 48 της αποφάσεως T-592/11, ότι, δεδομένων της αυταρχικής φύσεως του συριακού καθεστώτος και του αυστηρού ελέγχου που ασκείται από το κράτος στη συριακή οικονομία, το Συμβούλιο θα μπορούσε να κάνει δεκτό ως κανόνα της κοινής πείρας το γεγονός ότι οι δραστηριότητες ενός εκ των κυριότερων επιχειρηματιών της Συρίας, ο οποίος δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς, δεν μπορούσε να ευδοκιμήσει χωρίς την εύνοια του εν λόγω καθεστώτος ή τη σε ανταπόδοση στήριξη προς αυτό.

31. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε εάν το τεκμήριο αυτό ήταν ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο από το Συμβούλιο σκοπό, εάν ήταν μαχητό και εάν διασφάλιζε τα δικαιώματα άμυνας του I. Anbouba.

6 — Το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε ιδίως στην απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-97/08 P, EU:C:2009:536, σκέψεις 60 έως 63).

7 — Το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε στην απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

8 — Το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε στις αποφάσεις Salabiaku κατά Γαλλίας (απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 1988, σειρά A αριθ. 141-A, § 28) και Klouvi κατά Γαλλίας (αριθ. 30754/03, § 41).

9 — C-376/10, EU:C:2012:138.

32. Στη σκέψη 40 της αποφάσεως Τ-563/11 και στη σκέψη 50 της αποφάσεως Τ-592/11, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε τους στόχους της αποφάσεως 2011/522, τον συντηρητικό χαρακτήρα των θεσπισθέντων μέτρων και τους επιτακτικούς λόγους, αναγόμενους στην ασφάλεια ή απορρέοντες από τις διεθνείς σχέσεις της Ένωσης και των κρατών μελών της, οι οποίοι μπορούν να αντιτίθενται στην κοινοποίηση ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εκ μέρους του Συμβουλίου χρήση του τεκμηρίου ήταν σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας.

33. Στη σκέψη 41 της αποφάσεως Τ-563/11 και στη σκέψη 51 της αποφάσεως Τ-592/11, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το τεκμήριο ήταν μαχητό καθόσον το Συμβούλιο όφειλε να γνωστοποιήσει στα πρόσωπα που αφορούσαν τα περιοριστικά μέτρα τους λόγους συμπεριλήψεώς τους στον οικείο κατάλογο και τα πρόσωπα αυτά μπορούσαν να στηριχθούν σε πραγματικά περιστατικά και πληροφορίες που μόνο αυτοί θα μπορούσαν να έχουν στην κατοχή τους προκειμένου να αποδείξουν ότι δεν παρέχουν στήριξη στο υφιστάμενο καθεστώς.

34. Στη σκέψη 43 της αποφάσεως Τ-563/11 και στη σκέψη 53 της αποφάσεως Τ-592/11, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, τρίτον, ότι το τεκμήριο προβλεπόταν στις επίμαχες πράξεις και ότι καθιστούσε δυνατή την επίτευξη των στόχων τους.

35. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, στη σκέψη 44 της αποφάσεως Τ-563/11 και στη σκέψη 54 της αποφάσεως Τ-592/11, στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όταν έκρινε ότι από μόνη την ιδιότητα του I. Anbouba ως εξέχοντος επιχειρηματία στη Συρία μπορούσε να τεκμαρθεί ότι αυτός παρείχε οικονομική στήριξη στο συριακό καθεστώς.

36. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε στη συνέχεια, στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, τα στοιχεία που προσκόμισε ο I. Anbouba για να αποδείξει ότι το Συμβούλιο υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι, ως εξέχων επιχειρηματίας στη Συρία, παρείχε οικονομική στήριξη στο συριακό καθεστώς. Κατόπιν της εξετάσεως αυτής, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο I. Anbouba δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο δυνάμενο να ανατρέψει το τεκμήριο.

VI – **Τα επιχειρήματα των διαδίκων**

Α– *Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως*

37. Ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όταν έκρινε ότι το Συμβούλιο εφάρμοσε ορθώς το τεκμήριο σχετικά με τη στήριξη προς το συριακό καθεστώς έναντι των διευθυνόντων συμβούλων των κυριότερων επιχειρήσεων στη Συρία, καθόσον το τεκμήριο αυτό στερείται νομικής βάσεως, είναι δυσανάλογο προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό και αμάχητο.

38. Πρώτον, ο I. Anbouba επικαλείται την έλλειψη νομικής βάσεως όσον αφορά τη χρήση του τεκμηρίου. Υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς την προϋπόθεση που προβλέπεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, οι επίμαχες πράξεις δεν προβλέπουν τη χρήση του τεκμηρίου. Στη δεύτερη περίοδο της σκέψεως 32 της αποφάσεως Τ-563/11 και της σκέψεως 42 της αποφάσεως Τ-592/11 το Γενικό Δικαστήριο προβαίνει σε ερμηνεία της αποφάσεως 2011/522.

39. Δεύτερον, ο I. Anbouba προβάλλει τον δυσανάλογο χαρακτήρα του τεκμηρίου σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε μια πρακτική σύμφωνα με την οποία το Συμβούλιο απαλλασσόταν από την απόδειξη βάσει συγκεκριμένων στοιχείων του συνδέσμου μεταξύ των προσώπων κατά των οποίων επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα και του συριακού καθεστώτος. Ο I. Anbouba αμφισβητεί επίσης την παραπομπή του Γενικού Δικαστηρίου στη νομολογία περί ανταγωνισμού. Υποστηρίζει ότι οι έννοιες «κανόνες της κοινής πείρας» και «συνήθης πορεία των

πραγμάτων», που απαντούν στη σκέψη 35 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 45 της αποφάσεως T-592/11, είναι ασαφείς, καθώς και ότι οι υποθέσεις ανταγωνισμού που σχετίζονται με οικονομικές κυρώσεις εντάσσονται σε πολύ διαφορετικό πλαίσιο από εκείνο της δεσμεύσεως κεφαλαίων. Ο I. Anbouba καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το τεκμήριο, λόγω του εξαιρετικά γενικού χαρακτήρα του, βαίνει πέραν των αποδεκτών ορίων, διότι είναι δυσανάλογο προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό.

40. Τέλος, ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι το επίμαχο τεκμήριο είναι αμάχητο. Συγκεκριμένα, καθόσον δεν μπορεί να αρνηθεί ότι είναι διευθύνων σύμβουλος επιχειρήσεως στη Συρία και είναι πρακτικώς αδύνατο να προσκομίσει αρνητική απόδειξη περί της στηρίξεως του συριακού καθεστώτος, η μόνη δυνατότητα να αμφισβητήσει το τεκμήριο θα ήταν να αποδείξει την εναντίωσή του στο εν λόγω καθεστώς. Υπογραμμίζει το γεγονός ότι το τεκμήριο αυτό δεν αφήνει κανένα περιθώριο σε πρόσωπα τα οποία, χωρίς να έχουν περιληφθεί στην κατηγορία των υποστηρικτών του καθεστώτος, δεν ανήκουν ούτε στους δεδηλωμένους πολέμιούς του. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο κακώς απέρριψε ως ανεπαρκή τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε ο I. Anbouba, με τα οποία αποδεικνυόταν η μη συμμετοχή του στη στήριξη του υφιστάμενου καθεστώτος.

41. Το Συμβούλιο υπενθυμίζει, καταρχάς, ότι έχει γενική αρμοδιότητα να θεσπίζει περιοριστικά μέτρα κατά των μελών του συριακού καθεστώτος, το οποίο ευθύνεται για σοβαρές προσβολές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα οικεία περιοριστικά μέτρα, συντηρητικού χαρακτήρα, προορίζονται μόνο να ασκήσουν πίεση στις συριακές αρχές και στα πρόσωπα που συνδέονται με αυτές προκειμένου να θέσουν τέλος στη βίαιη καταστολή που έχει προκαλέσει χιλιάδες θανάτους στη Συρία. Για να είναι αποτελεσματικά, θα πρέπει να στοχεύουν τους υπεύθυνους για την καταστολή αυτή και όσους είναι ύποπτοι για διατήρηση δεσμών με τους πρώτους.

42. Το Συμβούλιο υπογραμμίζει, εν συνεχεία, ότι ο εν προκειμένω κρίσιμος σκοπός εξωτερικής πολιτικής συνεπάγεται ευρεία εξουσία εκτιμήσεως του νομοθέτη της Ένωσης, καθώς και άσκηση περιορισμένου δικαστικού ελέγχου.

43. Το Συμβούλιο, παραπέμποντας στο σημείο 40 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Tay Za κατά Συμβουλίου[10], στις οποίες ο γενικός εισαγγελέας διέκρινε τρεις κύκλους προσώπων κατά των οποίων στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα, ήτοι, πρώτον, τον κύκλο των κυβερνώντων, δεύτερον, τον κύκλο των προσώπων που συνδέονται προς τους κυβερνώντες και, ιδίως, των προσώπων που επωφελούνται από την οικονομική πολιτική, καθώς και, τρίτον, τον κύκλο των μελών της οικογενείας των προσώπων που επωφελούνται από την οικονομική πολιτική, επισημαίνει ότι ο I. Anbouba ανήκει στον δεύτερο κύκλο προσώπων.

44. Υπενθυμίζει ότι ο I. Anbouba είναι εξέχων επιχειρηματίας ο οποίος ανήκει στην κυρίαρχη οικονομική τάξη της Συρίας, ότι είναι ένας από τους πυλώνες της εξουσίας στη χώρα, ότι είναι μέτοχος της Cham Holding, εταιρίας κατά της οποίας επιβάλλονται επίσης περιοριστικά μέτρα, ότι είναι συγγενής του Rami Makhlouf, επίσης φίλα προσκείμενου στο καθεστώς, και ότι αμφότεροι είναι μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Cham Holding, η οποία τελεί υπό τον έλεγχο του τελευταίου.

45. Το Συμβούλιο τονίζει τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν στη Συρία επί σειρά δεκαετιών οι οικογενειακοί κύκλοι κατά την άσκηση της εξουσίας, τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Μια ανάλυση της πολιτικής ζωής στη Συρία και της ασκήσεως της εξουσίας από το γένος Assad[11] αποκαλύπτει τον καταμερισμό που ιστορικά λαμβάνει χώρα μεταξύ των μεγάλων αυτών και συνδεδεμένων μεταξύ τους οικογενειών, δύο εκ των οποίων είναι οι οικογένειες Anbouba και Makhlouf, τόσο ως προς τις κυρίαρχες θέσεις στους κόλπους της εξουσίας (ο στρατός για το γένος

10 — C-376/10 P, EU:C:2011:786.

11 — Το Συμβούλιο αναφέρεται, επί παραδείγματι, στο έργο του Haddad, B., *Business Networks in Syria – The political economy of authoritarian resilience*, Stanford University Press, 2012.

Assad) όσο και ως προς τις καίριες θέσεις μιας οικονομίας από μακρόν κεντρικά σχεδιαζόμενης. Μετά τον θάνατο του Hafez Al-Assad και την οικονομική απελευθέρωση που παρατηρήθηκε εν μέρει, οι εν λόγω συνδεδεμένες με το καθεστώς οικογένειες ηγήθηκαν του νεοφυούς ιδιωτικού τομέα, πέραν του ελέγχου που ασκούσαν επί του τομέα των δημόσιων οικονομικών.

46. Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο αποφάσεως εκδιδόμενης βάσει του άρθρου 29 ΣΕΕ, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η Ένωση μπορεί να θεσπίζει τεκμήρια στα οποία να βασίζει τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλονται κατά ορισμένης κατηγορίας προσώπων και οντοτήτων. Τονίζει ότι βασίστηκε στο γεγονός ότι ο I. Anbouba είναι μέλος μιας επίλεκτης ομάδας απαρτιζόμενης από τους σημαντικότερους διευθύνοντες συμβούλους επιχειρήσεων στη Συρία αλλά και στο γεγονός ότι οι συριακές εταιρίες ευδοκίμησαν υπό το καθεστώς αυτό, κάτι που διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 46 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 64 της αποφάσεως T-592/11. Τα δύο αυτά στοιχεία διαχώριζαν τη θέση του I. Anbouba από άλλα πρόσωπα.

47. Για την ανατροπή του τεκμηρίου απόκειται στον I. Anbouba να αποδείξει όχι μόνον ότι εναντιώνεται στο καθεστώς, αλλά και ότι η θέση του δεν διαφέρει από αυτή άλλων προσώπων, απόδειξη την όποια δεν προσκόμισε.

48. Όσον αφορά την αναλογικότητα του τεκμηρίου, το Συμβούλιο παραπέμπει στη σκέψη 50 της αποφάσεως T-592/11.

49. Η Επιτροπή εξετάζει, στα υπομνήματα παρεμβάσεως που υπέβαλε, το άρθρο 4 της αποφάσεως 2011/522, το οποίο, όπως η ίδια ισχυρίζεται, διακρίνει τέσσερις κατηγορίες προσώπων και οντοτήτων κατά των οποίων μπορούν να στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα, ήτοι τα πρόσωπα που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή, εκείνα που επωφελούνται των πολιτικών του καθεστώτος, εκείνα που υποστηρίζουν το καθεστώς, καθώς και εκείνα που συνδέονται με τα ανωτέρω πρόσωπα και οντότητες. Επισημαίνει, επίσης, τις ιδιότητες του I. Anbouba (διευθύνων σύμβουλος πλειόνων εταιριών, δραστηριοποιούμενος σε διάφορους τομείς, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Cham Holding του οποίου συμπροεδρεύει ο Rami Makhlouf, εξάδελφος του προέδρου Bashar Al-Assad, γενικός γραμματέας του εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου της πόλης Χομς). Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο κανόνας της κοινής πείρας δεν αναφέρεται σε όλους τους επιχειρηματίες της Συρίας αλλά στους «κυριότερους επιχειρηματίες της Συρίας, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε πολλούς τομείς».

50. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το τεκμήριο είναι «νομικός μηχανισμός με τον οποίο συνάγεται ένα αβέβαιο γεγονός από ένα βέβαιο. Ο μηχανισμός αυτός έχει εφαρμογή όταν η φύση του αβέβαιου γεγονότος καθιστά δυσχερέστατη την απόδειξή του και απορρέει από γεγονός του οποίου η απόδειξη είναι ευχερέστερη» [12]. Η χρήση του γίνεται δεκτή από το Δικαστήριο, ενώ η Επιτροπή επικαλείται συναφώς, την απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής [13], στη σκέψη 79 της οποίας το Δικαστήριο έκρινε ότι, «[έ]στω και αν το νόμιμο βάρος αποδείξεως το φέρει, σύμφωνα με τις αρχές αυτές, είτε η Επιτροπή είτε η ενδιαφερόμενη επιχείρηση ή ένωση, τα πραγματικά στοιχεία τα οποία επικαλείται η μία πλευρά μπορεί να είναι ικανά να υποχρεώσουν την άλλη πλευρά να παράσχει μια εξήγηση ή αιτιολογία, ελλείψει της οποίας να επιτρέπεται να συναχθεί ότι η πρώτη πλευρά ανταποκρίθηκε στην υποχρέωσή της».

12 — Παραπέμπει στον ορισμό του Cabrillac, R., *Dictionnaire du vocabulaire juridique*, 2η έκδ., Litec, Παρίσι, 2004, σ. 301.

13 — C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6.

51. Κατά την Επιτροπή, το τεκμήριο μπορεί να νοηθεί ως σύνολο ενδείξεων οι οποίες δεν μπορούν να αντικρουστούν επαρκώς από τον αντίδικο. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επίσης επισημάνει επανειλημμένως ότι η απόδειξη «πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας» μπορεί «να απορρέει και από πλείονες ισχυρές, σαφείς και συγκλίνουσες ενδείξεις ή παρόμοια μη ανατραπέντα τεκμήρια» [14], θέτοντας έτσι επί ίσοις όροις το σύνολο των αμάχητων ενδείξεων και τα μη ανατραπέντα τεκμήρια.

52. Τα τεκμήρια γίνονται δεκτά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε ποινικές υποθέσεις. Κατά το Δικαστήριο αυτό, το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών επιβάλλει στα κράτη να διαμορφώνουν τα τεκμήρια εντός ευλόγων ορίων, τα οποία να λαμβάνουν υπόψη τη σοβαρότητα του διακυβεύματος και τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας [15]. Γίνονται επίσης δεκτά στο πλαίσιο ποινικών υποθέσεων από το Δικαστήριο [16]. Κατά μείζονα λόγο, ένα τεκμήριο πρέπει να γίνεται δεκτό σε τομέα όπως αυτός της υπό κρίση υποθέσεως, όταν πρόκειται για μέτρο εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, το οποίο υπόκειται εξάλλου σε περιορισμένο μόνο έλεγχο.

53. Κατά την Επιτροπή, μια απόφαση μπορεί να βασίζεται σε πληροφορίες, όπως είναι οι δημόσιες εκθέσεις, άρθρα στον Τύπο ή εκθέσεις των υπηρεσιών πληροφοριών, και όχι σε αποδείξεις, ιδίως ελλείψει εξουσίας έρευνας σε τρίτα κράτη. Υπογραμμίζει ότι η ορθότητα της εφαρμογής ενός τεκμηρίου αποτελεί πραγματικό ζήτημα που μόνον κατ' εξαίρεση μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου στο πλαίσιο της κατ' αναίρεση δίκης.

54. Όσον αφορά την προβαλλόμενη έλλειψη νομικής βάσεως όσον αφορά το τεκμήριο, η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι η δεύτερη περίοδος της σκέψεως 32 της αποφάσεως στην υπόθεση T-563/11 και της σκέψεως 42 της αποφάσεως στην υπόθεση T-592/11 συνιστά ερμηνεία της αποφάσεως 2011/522 από το Γενικό Δικαστήριο, κάτι που υποστηρίζει ο I. Anbouba, δεν προκύπτει τίνι τρόπω θα μπορούσε μια τέτοια ερμηνεία να είναι εσφαλμένη. Υποστηρίζει, δεύτερον, ότι είναι νομικώς εσφαλμένη η άποψη ότι τα τεκμήρια πρέπει να προβλέπονται από τον νόμο. Πράγματι, τα «πραγματικά» τεκμήρια προκύπτουν από τις παγιωμένες αρχές της εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων και είναι αποδεκτά τόσο από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο και από το Δικαστήριο. Τέλος, η απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138) αφορούσε ένα παντελώς διαφορετικό τεκμήριο σχετικά με τα μέλη της οικογενείας ενός επιχειρηματία, ενώ η παρατήρηση του Δικαστηρίου, στη σκέψη 69 της εν λόγω αποφάσεως, υποδηλώνει ότι το Δικαστήριο θα μπορούσε να διάκειται θετικά ως προς το παραδεκτό ενός τέτοιου τεκμηρίου εάν προβλεπόταν τουλάχιστον στην οικεία κοινή θέση ή στον οικείο κανονισμό, κάτι που δεν ίσχυε στην προκειμένη υπόθεση. Η Επιτροπή καταλήγει ότι το γεγονός ότι το τεκμήριο δεν προβλέπεται ρητώς από τις σχετικές ρυθμίσεις δεν έχει σημασία, δεδομένου ότι τα πραγματικά τεκμήρια εξ ορισμού δεν προβλέπονται στον νόμο, αλλά λειτουργούν σε θεωρητικό και όχι σε κανονιστικό επίπεδο.

55. Όσον αφορά τον προβαλλόμενο δυσανάλογο χαρακτήρα του τεκμηρίου, η Επιτροπή αμφισβητεί το επιχείρημα του I. Anbouba, το οποίο αντλείται από τα τεκμήρια που σχετίζονται με το δίκαιο του ανταγωνισμού. Υποστηρίζει ότι η απόδειξη ενός πράγματος συνεπάγεται πάντα εκτίμηση βάσει εμπειρικών κανόνων. Επιπλέον, με την επιχειρηματολογία του ο I. Anbouba δεν λαμβάνει υπόψη ότι ούτε το Συμβούλιο ούτε το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκαν ένα «γενικό» τεκμήριο που τυγχάνει εφαρμογής σε όλα τα καθεστώτα. Το Γενικό Δικαστήριο στηρίζεται στις ιδιαίτερες συνθήκες του συριακού καθεστώτος, οι οποίες δεν αμφισβητούνται στο πλαίσιο των προσφυγών. Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι, σε αντίθεση με το δίκαιο του ανταγωνισμού, το Συμβούλιο δεν έχει αρμοδιότητα να διενεργήσει έρευνες επί συριακού εδάφους και πρέπει, επομένως, να βασιστεί σε

14 — Η Επιτροπή αναφέρει, μεταξύ άλλων, την απόφαση Öcalan κατά Τουρκίας [τμήμα μείζονος συνθέσεως], αριθ. 46221/99, § 180, CEDH 2005-IV.

15 — Προαναφερθείσα απόφαση Salabiaku κατά Γαλλίας, § 28.

16 — Απόφαση Spector Photo Group και Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, σκέψεις 43 και 44).

ενδείξεις, πράγμα που δικαιολογεί κατ' εξοχήν την αποδοχή τεκμηρίων σε έναν τομέα που δεν άπτεται του ποινικού δικαίου. Τέλος, η Επιτροπή αναφέρει ότι το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη τα διακυβεύματα (σκέψη 40 της αποφάσεως T-563/11 και σκέψη 50 της αποφάσεως T-592/11), σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

56. Όσον αφορά τον προβαλλόμενο αμάχητο χαρακτήρα του τεκμηρίου, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο I. Anbouba παραμορφώνει το περιεχόμενο των αναιρεσιβαλλόμενων αποφάσεων. Πράγματι, το Γενικό Δικαστήριο δεν ζήτησε να αποδειχθεί ότι είναι πολέμιος του καθεστώτος, αλλά ότι δεν υποστηρίζει το καθεστώς ή ότι δεν επωφελείται από αυτό. Σημειώνει ότι οι αιτήσεις αναιρέσεως δεν βάλλουν κατά των εκτιμήσεων στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 66 έως 76 της αποφάσεως T-592/11. Το γεγονός ότι μια τέτοια απόδειξη μπορεί να είναι δυσχερής όσον αφορά σημαντικό επιχειρηματία που δραστηριοποιείται σε πλείονες τομείς μπορεί επίσης να συνηγορεί υπέρ του επαρκούς χαρακτήρα του τεκμηρίου (το τεκμήριο προϋποθέτει κανόνα της κοινής πείρας από τον οποίο δεν υπάρχουν καθόλου ή υπάρχουν λίγες εξαιρέσεις) και όχι το αντίθετο.

57. Προς απάντηση στα υπομνήματα παρεμβάσεως που υπέβαλε η Επιτροπή, ο I. Anbouba σημειώνει ότι η Επιτροπή διακρίνει τέσσερις κατηγορίες προσώπων/οντοτήτων κατά των οποίων μπορεί να στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα, ενώ ο γενικός εισαγγελέας P. Mengozzi διέκρινε μόνον τρεις στις προτάσεις του στην υπόθεση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2011:786). Ο ίδιος υποστηρίζει ότι στο Δικαστήριο απόκειται να ελέγξει αν το τεκμήριο έχει νομική βάση, δεδομένου ότι ο κανόνας της κοινής πείρας στηρίχθηκε σε υποτιθέμενα παγκοίνως γνωστά στοιχεία, τα οποία εντούτοις δεν έχουν βάση. Ο I. Anbouba αμφισβητεί, ιδίως, τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή σχετικά με τα στοιχεία που τον αφορούν:

— δεν αποδεικνύεται η δυνατότητά του να επηρεάσει τις πράξεις που προσάπτονται στην Cham Holding και δεν έχει ληφθεί υπόψη η παραίτησή του τον Απρίλιο του 2011 από την εν λόγω εταιρία, ενώ η εγγραφή φυσικού προσώπου λόγω των δεσμών του με πρόσωπο ή οντότητα που περιλαμβάνεται στον κατάλογο δεν μπορεί να στηριχθεί σε τεκμήρια που δεν επιβεβαιώνονται από τη συμπεριφορά του οικείου προσώπου[17]·

— όσον αφορά την ιδιότητά του ως γενικού γραμματέα του εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου της πόλης Χομς (μεταξύ 2005 και 2008), ο I. Anbouba διατείνεται ότι οι παλαιότερες ιδιότητες δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την εγγραφή σε κατάλογο[18]. Ο I. Anbouba διευκρινίζει, εξάλλου, ότι είχε εκλεγεί στη θέση αυτή έπειτα από εκστρατεία που είχε διενεργήσει εναντίον άλλου υποψηφίου προσκείμενου στο καθεστώς·

— όσον αφορά την ποικιλομορφία των επενδύσεών του σε διάφορους οικονομικούς τομείς που δεν συνδέονταν μεταξύ τους, ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι δεν αποτελεί αφ' εαυτού απόδειξη της στηρίξεως του καθεστώτος, και

— όσον αφορά τους δεσμούς με την οικογένεια του προέδρου της Συρίας, ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι η Επιτροπή αναφέρεται μάλλον στο βιβλίο που επικαλείται το Συμβούλιο, το οποίο παραπέμπει σε ορισμένες μεγάλες οικογένειες που σχετίζονται με το γένος Assad· σημειώνει ότι το έργο αυτό αναφέρθηκε το πρώτον κατά την κατ' αναίρεση δίκη και ότι δεν μπόρεσε να ασκήσει τα δικαιώματά του άμυνας ως προς το σημείο αυτό· σημειώνει ότι, εν πάση περιπτώσει, το όνομά του δεν μνημονεύεται στο εν λόγω βιβλίο.

58. Το Συμβούλιο δεν διατύπωσε παρατηρήσεις επί των υπομνημάτων παρεμβάσεως που υπέβαλε η Επιτροπή.

17 — Βλ. απόφαση Sedghi και Azizi κατά Συμβουλίου (T-66/12, EU:T:2014:347, σκέψη 69).

18 — Βλ. απόφαση Alchaar κατά Συμβουλίου (T-203/12, EU:T:2014:602, σκέψη 155).

Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως

59. Ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι, απουσία του τεκμηρίου, θα απέκειτο στο Συμβούλιο να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία επί των οποίων βασίζει την απόφαση περί εγγραφής του στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα στη Συρία. Απαλλάσσοντας το Συμβούλιο από την υποχρέωση προσκομίσεως αποδεικτικών στοιχείων ή λόγων που δικαιολογούσαν τη μη δημοσιοποίηση των στοιχείων αυτών και παραδεχόμενο ότι στηρίζει την απόφασή του αποκλειστικά σε ένα τεκμήριο το οποίο δεν τυγχάνει εντούτοις γενικής εφαρμογής, το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να κολάσει μια πρόδηλη παραβίαση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως και μια πρόδηλη προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.

60. Στηριζόμενος στην απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi[19], ο I. Anbouba θεωρεί ότι, μολονότι το Συμβούλιο είχε την επιλογή να μην του γνωστοποιήσει, για επιτακτικούς λόγους αναγόμενους στην ασφάλεια ή απορρέοντες από τις διεθνείς σχέσεις, τα αποδεικτικά στοιχεία που είχε στη διάθεσή του, θα έπρεπε εντούτοις, αφενός, να τα γνωστοποιήσει στο Γενικό Δικαστήριο ώστε να είναι αυτό σε θέση να τα εκτιμήσει και, αφετέρου, να δικαιολογήσει τους λόγους που απέκλειαν τη γνωστοποίηση των στοιχείων στον I. Anbouba.

61. Το Συμβούλιο δεν λαμβάνει θέση επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως.

62. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το τεκμήριο μεταθέτει το αντικείμενο της αποδείξεως. Τα γνωστά πραγματικά περιστατικά ήταν η προσωπική κατάσταση του I. Anbouba και τα χαρακτηριστικά του συριακού καθεστώτος. Καθόσον τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά δεν αμφισβητήθηκαν, δεν ήταν αναγκαίο να προσκομισθούν στο Γενικό Δικαστήριο πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία.

63. Αναφέρει ότι η απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518), την οποία επικαλείται ο I. Anbouba, δεν ασκεί καμία επιρροή εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή σχετίζεται με την τρομοκρατία, περίπτωση στην οποία οι απαιτήσεις ως προς την απόδειξη είναι διαφορετικές. Στην υπόθεση εκείνη, το πρόσωπο που θιγόταν από το περιοριστικό μέτρο αρνήθηκε όλα τα πραγματικά περιστατικά και η Επιτροπή δεν βασίστηκε σε πληροφορίες ή τεκμήρια των οποίων η πραγματική βάση αφορούσε τη δημόσια σφαίρα ή γινόταν δεκτή από το εν λόγω πρόσωπο. Αντιθέτως, η απόφαση Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft[20] αφορά ακριβώς κατάσταση στην οποία τα στοιχεία που αποδεικνύουν το βάσιμο των λόγων που προβλήθηκαν έναντι του οικείου νομικού προσώπου δεν αμφισβητήθηκαν και προέκυπταν από δημόσια έγγραφα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, όπως έκρινε το Δικαστήριο, το Συμβούλιο δεν ήταν υποχρεωμένο να αποδείξει τη δραστηριότητα της Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (στο εξής: Kala Naft) στηριζόμενο σε άλλα στοιχεία[21].

VII – **Εκτίμηση**

64. Καίτοι προβάλλονται χωριστά από τον I. Anbouba, οι δύο λόγοι που προέβαλε σε καθεμία από τις αιτήσεις αναιρέσεως είναι, κατά τη γνώμη μου, άρρηκτα συνδεδεμένοι.

65. Πράγματι, με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι μόνη η ιδιότητά του ως εξέχοντος επιχειρηματία στη Συρία δεν επέτρεπε στο Συμβούλιο να εφαρμόσει τεκμήριο στηρίξεως του καθεστώτος του Bachar Al-Assad. Φρονεί, και αυτό είναι το αντικείμενο του δεύτερου λόγου αναιρέσεως, ότι το Συμβούλιο θα έπρεπε να είχε προσκομίσει συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη της εγγραφής του στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα, προκειμένου να αποδείξει ότι αυτός υποστηρίζει το συριακό καθεστώς.

19 — C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518.

20 — C-348/12, EU:C:2013:776.

21 — Σκέψεις 89 και 105.

66. Κατά τον I. Anbouba, το Συμβούλιο, αρκούμενο στην ιδιότητά του ως εξέχοντος επιχειρηματία στη Συρία και μη απαιτώντας πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία, αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως επιρρίπτοντας σε αυτόν το βάρος να προσκομίσει αρνητική απόδειξη ότι δεν υποστηρίζει το καθεστώς του Bachar Al-Assad.

67. Καίτοι, στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, ο I. Anbouba επισήμανε ότι δεν αμφισβητεί αυτή καθαυτήν τη χρήση του τεκμηρίου ως αποδεικτικού μέσου, διευκρίνισε εντούτοις τους λόγους για του οποίους ένα τεκμήριο στηρίξεως του καθεστώτος Bachar Al-Assad δεν μπορούσε να τύχει εφαρμογής στην περίπτωσή του. Κατά την άποψή του, ένα τέτοιο τεκμήριο στερείται νομικής βάσεως, είναι δυσανάλογο και αμάχητο.

68. Εν συντομία, με τους δύο λόγους αναιρέσεως που προέβαλε ο I. Anbouba αμφισβητεί τον τρόπο με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε αν είχαν τηρηθεί οι κανόνες περί του βάρους αποδείξεως όσον αφορά τα περιοριστικά μέτρα, καθόσον αναγνώρισε την ύπαρξη τεκμηρίου στηρίξεως του συριακού καθεστώτος στην περίπτωσή του και δεν ζήτησε, ως εκ τούτου, από το Συμβούλιο να παράσχει συμπληρωματικά στοιχεία προς στοιχειοθέτηση της στηρίξεως αυτής.

69. Λαμβάνοντας υπόψη τη στενή σχέση μεταξύ των δύο λόγων αναιρέσεως που προέβαλε ο I. Anbouba σε καθεμία από τις αιτήσεις του αναιρέσεως, θα τους εξετάσω από κοινού.

70. Καταρχάς, πρέπει να προσδιοριστεί με σαφήνεια το τί εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας.

71. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η προβαλλόμενη παράβαση των κανόνων περί αποδείξεως συνιστά νομικό ζήτημα το οποίο είναι παραδεκτό κατ' αναίρεση [22].

72. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «οι αιτιάσεις της αναιρεσείουσας, κατά το μέτρο που αφορούν την εκτίμηση στην οποία προέβη το [Γενικό Δικαστήριο] επί των αποδεικτικών στοιχείων που του υπεβλήθησαν, δεν μπορούν να εξετασθούν κατ' αναίρεση. Αντιθέτως, στο Δικαστήριο εναπόκειται να ελέγξει αν, κατά την εκτίμηση αυτή, το [Γενικό Δικαστήριο] υπέπεσε σε νομική πλάνη προσβάλλοντας τις γενικές αρχές του δικαίου, όπως το τεκμήριο νομιμότητας, και τους ισχύοντες επί αποδείξεως κανόνες, όπως τους περί βάρους της αποδείξεως» [23].

73. Επομένως, «το ζήτημα της κατανομής του βάρους αποδείξεως, μολονότι είναι δυνατό να επηρεάζει την εκτίμηση του [Γενικού Δικαστηρίου] περί των πραγματικών περιστατικών, εντούτοις αποτελεί νομικό ζήτημα» [24].

74. Βάσει της νομολογίας αυτής, το Δικαστήριο πρέπει να διαπιστώσει, στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, εάν το Γενικό Δικαστήριο παρέβη ή όχι τους κανόνες που διέπουν την κατανομή του βάρους αποδείξεως όσον αφορά τα περιοριστικά μέτρα.

75. Θα υπενθυμίσω αρχικά, διά μέσου της εξετάσεως τριών αποφάσεων, τους κανόνες που έχει διατυπώσει το Δικαστήριο σχετικά με το βάρος αποδείξεως επί περιοριστικών μέτρων. Στη συνέχεια θα εξετάσω, σε δεύτερο στάδιο, αν η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου.

22 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

23 — Απόφαση Hüls κατά Επιτροπής (C-199/92 P, EU:C:1999:358, σκέψη 65).

24 — Απόφαση BAI και Επιτροπή κατά Bayer (C-2/01 P και C-3/01 P, EU:C:2004:2, σκέψη 61).

Α – *Οι κανόνες περί του βάρους αποδείξεως σχετικά με περιοριστικά μέτρα*

76. Στο τρέχον στάδιο εξελίξεως των διαφορών σχετικά με περιοριστικά μέτρα, διαπιστώνω ότι οι κυριότερες ενδείξεις σχετικά με τους κανόνες περί του βάρους αποδείξεως βρίσκονται στις αποφάσεις Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138), Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518) και Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (EU:C:2013:776).

1. Η απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου

77. Η απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138) αφορά τα περιοριστικά μέτρα κατά της Δημοκρατίας της Ένωσης της Μιανμάρ. Ελήφθησαν μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων κατά προσώπων που επωφελούνταν από την οικονομική πολιτική της κυβερνήσεως. Το όνομα του αναιρεσείοντος με την ένδειξη «Υιός του Tay Za» και το όνομα του πατέρα του, Tay Za, συνοδευόμενο από τον λόγο ότι ήταν διευθύνων σύμβουλος επιχειρήσεων, περιλαμβάνονταν στον κατάλογο των προσώπων των οποίων τα κεφάλαια είχαν δεσμευθεί.

78. Ο αναιρεσείων αμφισβητούσε το γεγονός ότι μόνη η ιδιότητά του ως μέλους της οικογενείας διευθύνοντος συμβούλου επιχειρήσεων μπορούσε να θεωρηθεί επαρκής για να δικαιολογήσει την εγγραφή του στον κατάλογο.

79. Καθόσον τα περιοριστικά μέτρα ελήφθησαν βάσει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, το Δικαστήριο διευκρίνισε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν να ληφθούν δυνάμει των εν λόγω διατάξεων μέτρα δεσμεύσεως των κεφαλαίων ορισμένων προσώπων.

80. Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι είχε ήδη κρίνει, στην απόφασή του Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής[25], ότι, «λαμβανομένου υπόψη του γράμματος των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, ιδίως των φράσεων “έναντι των οικείων τρίτων χωρών” και “με μία ή περισσότερες τρίτες χώρες” που περιέχονται στα άρθρα αυτά, σκοπός των εν λόγω διατάξεων είναι η λήψη μέτρων εις βάρος τρίτων χωρών, που μπορούν να αφορούν τόσο την κυβέρνηση μιας τέτοιας χώρας όσο και τα άτομα και τις οντότητες που συνδέονται με την κυβέρνηση ή ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από αυτήν» [26].

81. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 55 της αποφάσεώς του στην υπόθεση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138), ότι «δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οι διευθύνοντες σύμβουλοι ορισμένων επιχειρήσεων να μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περιοριστικών μέτρων που λαμβάνονται βάσει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ *εφόσον έχει αποδειχθεί ότι συνδέονται με τους κυβερνώντες της Δημοκρατίας της Ένωσης της Μιανμάρ ή ότι οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων αυτών εξαρτώνται από τους εν λόγω κυβερνώντες*» [27].

82. Στο πλαίσιο της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, ο γιος του επικεφαλής των επιχειρήσεων που περιλαμβανόταν στον επίδικο κατάλογο επλήγη από το μέτρο δεσμεύσεως των κεφαλαίων του για τον μοναδικό λόγο ότι ανήκε στην οικογένεια προσώπου που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως συνδεόμενο με τους κυβερνώντες της Δημοκρατίας της Ένωσης της Μιανμάρ. Πράγματι, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι βασίμως τεκμαίρεται ότι τα μέλη της οικογένειας των διευθυνόντων συμβούλων επιχειρήσεων αντλούν όφελος από τα καθήκοντα που ασκούν οι σύμβουλοι αυτοί, οπότε απρόσκοπτα συνάγεται ότι αντλούν επίσης όφελος από την οικονομική πολιτική της κυβερνήσεως. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το τεκμήριο αυτό μπορεί να ανατραπεί αν ο προσφεύγων αποδείξει ότι δεν έχει στενό σύνδεσμο με τον διευθύνοντα σύμβουλο που αποτελεί μέλος της οικογενείας του.

25 — C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461.

26 — Απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

27 — Η υπογράμμιση δική μου.

83. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε έτσι ότι τα περιοριστικά μέτρα, βάσει συγκεκριμένων και επιλεκτικών κυρώσεων κατά ορισμένων κατηγοριών προσώπων τα οποία κατά την κρίση του Συμβουλίου συνδέονται με το εν λόγω καθεστώς, μεταξύ των οποίων τα μέλη της οικογένειας των διευθυνόντων συμβούλων των εξεχουσών επιχειρήσεων της οικείας τρίτης χώρας, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ.

84. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε, με την εν λόγω συλλογιστική του, σε πλάνη περί το δίκαιο.

85. Αναγνωρίζοντας ότι, στη σκέψη 166 της αποφάσεως Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (EU:C:2008:461), προέβη σε διασταλτική ερμηνεία των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, στο μέτρο που περιέλαβε στην έννοια της «τρίτης χώρας» κατά τα άρθρα αυτά τους κυβερνώντες των τρίτων χωρών και τα άτομα και τις οντότητες που συνδέονται με τους εν λόγω κυβερνώντες ή ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από αυτούς, το Δικαστήριο επισήμανε, ωστόσο, ότι η ερμηνεία αυτή είχε συνδεθεί με προϋποθέσεις που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εφαρμογής των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ συμφώνως προς τον σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκαν.

86. Κατά το Δικαστήριο, για να ληφθούν μέτρα κατά φυσικών προσώπων βάσει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, δηλαδή ως περιοριστικά μέτρα στρεφόμενα κατά τρίτων χωρών, πρέπει αυτά να αφορούν αποκλειστικά τους κυβερνώντες των χωρών αυτών και τα πρόσωπα που συνδέονται με αυτούς.

87. Κατά το Δικαστήριο, η προϋπόθεση αυτή εξασφαλίζει την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ των οικείων προσώπων και της τρίτης χώρας κατά της οποίας στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα της Ένωσης, αποκλείοντας μια υπέρμετρα διασταλτική ερμηνεία των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ η οποία θα αντέβαινε στη νομολογία του Δικαστηρίου.

88. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι διεύρυνε την κατηγορία των προσώπων που ενδέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο στοχευμένων περιοριστικών μέτρων, καθόσον θεώρησε δεδομένο ότι τα μέλη της οικογένειας των εξεχόντων διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων αντλούν επίσης όφελος από την οικονομική πολιτική της κυβερνήσεως. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμογή των μέτρων αυτών σε φυσικά πρόσωπα αποκλειστικά και μόνο λόγω των οικογενειακών δεσμών τους με πρόσωπα που συνδέονται με τους κυβερνώντες της τρίτης χώρας και ανεξάρτητα από την προσωπική συμπεριφορά τους αντιβαίνει στη σχετική με τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ νομολογία του Δικαστηρίου.

89. Κατά το Δικαστήριο, στην πραγματικότητα δεν είναι εύκολο να αποδειχθεί η ύπαρξη συνδέσμου, έστω και έμμεσου, μεταξύ, αφενός, της ελλείψεως προόδου στον τομέα του εκδημοκρατισμού και της συνεχιζόμενης προσβολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Μιανμάρ και, αφετέρου, της συμπεριφοράς των μελών της οικογένειας των διευθυνόντων συμβούλων επιχειρήσεων. Επίσης, το Δικαστήριο θέλησε να περιορίσει τις κατηγορίες φυσικών προσώπων κατά των οποίων μπορούν να στραφούν τα στοχευμένα περιοριστικά μέτρα σε εκείνες μόνο τις κατηγορίες στις οποίες το συνδετικό στοιχείο με την τρίτη χώρα προκύπτει σαφέστατα, δηλαδή στους κυβερνώντες των τρίτων χωρών και στα συνδεόμενα με αυτούς πρόσωπα.

90. Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι το κριτήριο που επέλεξε το Γενικό Δικαστήριο για να συμπεριλάβει τα μέλη της οικογένειας των διευθυνόντων συμβούλων επιχειρήσεων στηρίζεται σε τεκμήριο που δεν προβλέπεται ούτε από τον κανονισμό (ΕΚ) 194/2008 [28] ούτε από τις κοινές θέσεις 2006/318/ΚΕΠΠΑ [29] και 2007/750/ΚΕΠΠΑ [30] στις οποίες παραπέμπει το Γενικό Δικαστήριο, και δεν εξυπηρετεί τον σκοπό των ρυθμίσεων αυτών.

91. Το Δικαστήριο καταλήγει ότι «μέτρο δεσμεύσεως κεφαλαίων και οικονομικών πόρων που ανήκουν στον αναιρεσείοντα, στο πλαίσιο κανονισμού που αφορά την επιβολή κυρώσεων σε τρίτη χώρα δυνάμει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, μπορούσε να ληφθεί *μόνο βάσει σαφών και συγκεκριμένων στοιχείων από τα οποία να αποδεικνύεται ότι ο εν λόγω αναιρεσείων αντλούσε όφελος από την οικονομική πολιτική των κυβερνώντων της Δημοκρατίας της Ένωσης της Μιανμάρ*» [31].

92. Το σκεπτικό του Δικαστηρίου στην απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138) διαρθρώνεται γύρω από τις τότε ισχύουσες νομικές βάσεις, ήτοι τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ. Εντούτοις, οι κυριότερες εκτιμήσεις της εν λόγω αποφάσεως εξακολουθούν να είναι επίκαιρες.

93. Πράγματι, το ζήτημα που σχετίζεται με την έκταση του προσωπικού πεδίου εφαρμογής των μέτρων που εγκρίθηκαν κατά τρίτης χώρας βάσει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ δεν έχει βεβαίως πλέον την ίδια βαρύτητα, από τη στιγμή που το άρθρο 215, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ επιτρέπει τη λήψη περιοριστικών μέτρων κατά φυσικών ή νομικών προσώπων, ομάδων ή μη κρατικών οντοτήτων. Εντούτοις, το ενδιαφέρον των όσων εκτέθηκαν στην εν λόγω απόφαση, ιδίως όσον αφορά την υποχρέωση του Συμβουλίου να αποδείξει την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ του εγγεγραμμένου προσώπου και του καθεστώτος της τρίτης χώρας, δεν έχει εκλείψει εντελώς, δεδομένου ότι το περιεχόμενο του άρθρου 301 ΕΚ επαναλαμβάνεται κατ' ουσίαν στο άρθρο 215, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

94. Τίποτε δεν αποκλείει, κατά την άποψή μου, την προσφυγή στη διάταξη αυτή, όπως συνέβαινε προηγουμένως με τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, ως νομική βάση για τη λήψη μέτρων εις βάρος των κυβερνώντων τρίτων χωρών και των προσώπων που συνδέονται με αυτούς. Το άρθρο 215, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ αφορά, επομένως, τα πρόσωπα που δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως συνδεόμενα με τρίτο κράτος, κάτι που συνάδει, εξάλλου, με το γράμμα της διατάξεως αυτής, η οποία αφορά φυσικά και νομικά πρόσωπα καθώς και «μη κρατικές» ομάδες και οντότητες.

95. Εν προκειμένω, οι επίμαχοι κανονισμοί στις υπό κρίση υποθέσεις εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 215 ΣΛΕΕ, χωρίς να διευκρινίζεται αν η βάση επί της οποίας λαμβάνονται τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων εις βάρος προσώπων που θεωρούνται ως συνδεόμενα με το συριακό καθεστώς είναι η παράγραφος 1 ή η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου.

96. Εν πάση περιπτώσει, γεγονός παραμένει ότι τα σημαντικότερα πορίσματα που προκύπτουν από την απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138) εξακολουθούν να είναι επίκαιρα ακόμη και μετά την εισαγωγή των νέων νομικών βάσεων στο άρθρο 215, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ.

97. Έτσι, η απόφαση αυτή καταδεικνύει ότι «η κύρια δυσχέρεια που προκύπτει σε σχέση με ατομικά περιοριστικά μέτρα που έχουν τύποις ως στόχο ορισμένο κράτος έγκειται στον ορισμό του συνδετικού παράγοντα μεταξύ του πραγματικού μεμονωμένου στόχου και του επίσημου κρατικού στόχου» [32].

28 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 2008, για την ανανέωση της ισχύος και την ενίσχυση των περιοριστικών μέτρων κατά της Βιρμανίας/Μιανμάρ και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 817/2006 (ΕΕ L 66, σ. 1).

29 — Κοινή θέση του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2006, για την ανανέωση των περιοριστικών μέτρων κατά της Βιρμανίας/Μιανμάρ (ΕΕ L 116, σ. 77).

30 — Κοινή θέση του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2007, για την τροποποίηση της κοινής θέσης 2006/318 (ΕΕ L 308, σ. 1).

31 — Η υπογράμμιση δική μου.

32 — Βλ. Beaucillon, C., όπ.π., σ. 131.

98. Στο πλαίσιο αυτό, η ουσιαστική συμβολή της αποφάσεως αυτής είναι ότι, εφόσον το κριτήριο εγγραφής που περιέχεται στους γενικούς κανόνες σχετικά με τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα βασίζεται στον σύνδεσμο που ενώνει μια κατηγορία προσώπων με το καθεστώς του τρίτου κράτους, όπως το όφελος που αντλείται από την οικονομική πολιτική του εν λόγω καθεστώτος, το Συμβούλιο πρέπει, κατά την εφαρμογή του εν λόγω κριτηρίου εγγραφής, να αποδεικνύει την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ του προσώπου που έχει επιλέξει να κατονομάσει και του οικείου καθεστώτος. Πράγματι, υπό την προϋπόθεση αυτή μπορεί η εγγραφή ενός προσώπου στον κατάλογο δεσμεύσεως κεφαλαίων να θεωρηθεί κατάλληλη προς επίτευξη του πολιτικού στόχου που επιδιώκει το Συμβούλιο.

99. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο δέχθηκε μεν ότι οι διευθύνοντες σύμβουλοι ορισμένων επιχειρήσεων μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περιοριστικών μέτρων, υπό την προϋπόθεση όμως ότι έχει αποδειχθεί ότι συνδέονται με τους κυβερνώντες της οικείας τρίτης χώρας ή ότι οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων αυτών εξαρτώνται από τους εν λόγω κυβερνώντες [33].

100. Για το Δικαστήριο δεν επαρκεί επομένως μια δήλωση που δεν τεκμηριώνεται με πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία. Ελλείψει ακριβών και συγκεκριμένων στοιχείων βάσει των οποίων να μπορεί να αποδειχθεί ότι ένα άτομο αντλεί όφελος από την οικονομική πολιτική που ασκούν οι κυβερνώντες τρίτου κράτους, δεν υφίσταται επαρκής σύνδεσμος με το καθεστώς και η εγγραφή πρέπει, ως εκ τούτου, να ανακληθεί [34].

101. Όπως θα έχω την ευκαιρία να εξηγήσω λεπτομερώς κατωτέρω, είναι σαφές ότι, στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, ο σύνδεσμος μεταξύ του I. Anbouba και του συριακού καθεστώτος είναι ουσιωδώς αμεσότερος και, ως εκ τούτου, δεν υπόκειται στους ίδιους περιορισμούς με αυτούς που διατύπωσε το Δικαστήριο στην απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138). Σε αντίθεση προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προμνημονευθείσα απόφαση, το Συμβούλιο απέδειξε ότι ο I. Anbouba ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του κριτηρίου της εγγραφής, ότι δηλαδή ανήκε, υπό την ιδιότητα του εξέχοντος επιχειρηματία στη Συρία, στην κατηγορία των προσώπων που έχουν επωφεληθεί από τις πολιτικές που ασκούνται από το συριακό καθεστώς ή που το στηρίζουν [35].

2. Η απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi

102. Η απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518) αφορά τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν κατά προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν.

103. Κατά την εν λόγω απόφαση, η αποτελεσματικότητα του δικαιοδοτικού ελέγχου την οποία εγγυάται το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβάλλει, «στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας των λόγων στους οποίους στηρίζεται η απόφαση περί εγγραφής ή διατηρήσεως του ονόματος συγκεκριμένου προσώπου στον [κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων επιβάλλονται κυρώσεις], ο δικαστής της Ένωσης να βεβαιώνεται ότι η απόφαση […] στηρίζεται σε *επαρκώς στέρεα πραγματική βάση* [...]. Τούτο προϋποθέτει έλεγχο των πραγματικών

33 — Απόφαση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138, σκέψη 55).

34 — Βλ. Simon, D., «Mesures restrictives (Myanmar)», *Revue Europe*, Μάιος 2012, τεύχος 5, σχόλιο 174, ο οποίος αναφέρει ότι «η λύση που δίνει το Δικαστήριο […] έχει […] ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της κατηγορίας των προσώπων που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο τέτοιων μέτρων, διά της επιβολής συνδέσμου μιας ορισμένης εντάσεως».

35 — Στο σημείο 39 των προτάσεών του στην υπόθεση Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2011:786), ο γενικός εισαγγελέας P. Mengozzi περιέγραψε με τον ακόλουθο τρόπο τη σχέση που συνέδεε τον πατέρα του προσφεύγοντος, ο οποίος ήταν διευθύνων σύμβουλος επιχειρήσεων, με το καθεστώς του επίμαχου τρίτου κράτους:
«Εν προκειμένω, φαίνεται, βάσει εκτιμήσεως του Συμβουλίου που δεν συντρέχει λόγος να τεθεί εν αμφιβόλω, ότι ο πατέρας του αναιρεσείοντος συνδέεται προς το βιρμανικό καθεστώς χωρίς ωστόσο να ανήκει στην ίδια την κυβέρνηση. Η ιδιότητά του ως "συνδεόμενου ατόμου" προς το βιρμανικό καθεστώς απορρέει από τα πραγματικά οφέλη που αντλούν από τη βιρμανική οικονομική πολιτική οι δύο επιχειρήσεις που διευθύνει και, υπ' αυτή την έννοια, ο σύνδεσμος που τον συνδέει με το εν λόγω καθεστώς κρίνεται επαρκής. Ούτως εχόντων των πραγμάτων, πάντοτε όσον αφορά τον πατέρα του αναιρεσείοντα, ο σύνδεσμος αυτός, καίτοι επαρκής, είναι πρωτίστως έμμεσος, δεδομένου ότι περιγράφεται ως ο αντλών κατά τρόπο παθητικό οφέλη από την οικονομική πολιτική την οποία δεν αποφασίζει.»

περιστατικών που προβάλλονται στην αιτιολογική έκθεση στην οποία στηρίζεται η εν λόγω απόφαση, ούτως ώστε να μην περιορίζεται ο δικαστικός έλεγχος στην εκτίμηση της αόριστης βασιμότητας των προβαλλομένων λόγων, αλλά να αφορά το *αν οι λόγοι αυτοί* ή, τουλάχιστον, ένας εξ αυτών που θεωρείται επαρκής αυτός καθαυτόν για να στηρίξει την ίδια αυτή απόφαση είναι *τεκμηριωμένοι*» [36].

104. Στην αρμόδια αρχή της Ένωσης εναπόκειται, σε περίπτωση αμφισβητήσεως, να αποδείξει το βάσιμο των λόγων που προβλήθηκαν έναντι του οικείου προσώπου, και όχι στο πρόσωπο αυτό να προσκομίσει την αντίθετη απόδειξη του μη βασίμου των λόγων αυτών. Είναι σημαντικό οι πληροφορίες ή τα στοιχεία που προσκομίζει η εν λόγω αρχή να τεκμηριώνουν τους λόγους που προβάλλονται έναντι του οικείου προσώπου. Αν τα στοιχεία αυτά δεν καθιστούν δυνατή τη διαπίστωση του βασίμου ενός λόγου, ο δικαστής της Ένωσης απορρίπτει τον λόγο αυτό ως έρεισμα της επίμαχης αποφάσεως περί εγγραφής ή περί διατηρήσεως της εγγραφής [37].

105. Ως εκ τούτου, «ο σεβασμός [των δικαιωμάτων άμυνας και του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας] συνεπάγεται […] ότι, σε περίπτωση ένδικης αμφισβητήσεως, ο δικαστής της Ένωσης θα ελέγξει, μεταξύ άλλων, τον επαρκώς ακριβή και συγκεκριμένο χαρακτήρα των λόγων που προβλήθηκαν [ως έρεισμα της αποφάσεως περί εγγραφής ή περί διατηρήσεως της εν λόγω εγγραφής] καθώς και, ενδεχομένως, *το αν αποδείχθηκε το υποστατό των πραγματικών περιστατικών* που αντιστοιχούν στον εξεταζόμενο λόγο με γνώμονα τα στοιχεία που έχουν γνωστοποιηθεί» [38].

106. Εφαρμοζόμενη στην περίπτωση εξεχόντων επιχειρηματιών σε ένα αυταρχικό καθεστώς, μια τέτοια απαίτηση συμπίπτει, κατά τη γνώμη μου, με αυτή που διατύπωσε το Δικαστήριο στη σκέψη 55 της αποφάσεώς του Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138), ήτοι ότι «δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οι διευθύνοντες σύμβουλοι ορισμένων επιχειρήσεων να μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περιοριστικών μέτρων […] *εφόσον έχει αποδειχθεί* ότι συνδέονται με τους κυβερνώντες [της οικείας τρίτης χώρας] ή ότι οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων αυτών εξαρτώνται από τους εν λόγω κυβερνώντες» [39].

107. Από την άποψη αυτή, για να θεωρείται επαρκής η απόδειξη του συνδέσμου μεταξύ του εγγεγραμμένου και του καθεστώτος της επίμαχης τρίτης χώρας πρέπει να βασίζεται σε επαρκώς στέρεα πραγματική βάση.

108. Όπως θα εκθέσω κατωτέρω, η πραγματική βάση στο πλαίσιο των υποθέσεων που οδήγησαν στις υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως συνίσταται σε παγκοίνως γνωστά και σε μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά, με αποτέλεσμα να μπορεί να θεωρηθεί αποδεδειγμένη η ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ του I. Anbouba και του συριακού καθεστώτος.

3. Η απόφαση Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft

109. Επιβάλλεται η μνεία της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (EU:C:2013:776), διότι εφαρμόζει, όσον αφορά τα περιοριστικά μέτρα εις βάρος τρίτου κράτους, τις εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στην απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518), η οποία αφορούσε αντιτρομοκρατικό μέτρο.

110. Το άλλο ενδιαφέρον σημείο της αποφάσεως αυτής είναι ότι δεν διαπίστωσε απλώς τον συντηρητικό χαρακτήρα των περιοριστικών μέτρων χωρίς να αντλήσει τα σχετικά συμπεράσματα, αλλά έλαβε πλήρως υπόψη τον εν λόγω χαρακτήρα των μέτρων στο πλαίσιο της εξετάσεως του βασίμου του επίδικου μέτρου δεσμεύσεως κεφαλαίων.

36 — Σκέψη 119. Η υπογράμμιση δική μου.

37 — Σκέψεις 121 έως 123.

38 — Σκέψη 136. Η υπογράμμιση δική μου.

39 — Η υπογράμμιση δική μου.

111. Η προληπτική και όχι κατασταλτική φύση των περιοριστικών μέτρων επηρεάζει σαφώς τη φύση, τον τρόπο και την ένταση της αποδείξεως που μπορεί να ζητηθεί από το Συμβούλιο.

112. Η απόφαση αφορούσε την έγγραφή της Kala Naft στον κατάλογο με τα πρόσωπα και τις οντότητες των οποίων τα κεφάλαια έχουν δεσμευθεί επειδή παρέχουν στήριξη στις πυρηνικές δραστηριότητες της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν που ενέχουν κίνδυνο διαδόσεως πυρηνικών όπλων ή στην ανάπτυξη συστημάτων εκτοξεύσεως πυρηνικών όπλων. Η Kala Naft είναι ιρανική εταιρία ανήκουσα στη National Iranian Oil Company (στο εξής: NIOC) και ενεργούσα ως κεντρικός προμηθευτής για τις δραστηριότητες πετρελαίου, φυσικού αερίου και πετροχημικών του ομίλου της δεύτερης αυτής επιχειρήσεως.

113. Στις προτάσεις που υπέβαλα στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως, τόνισα τον προληπτικό χαρακτήρα των περιοριστικών μέτρων εις βάρος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν και τις συνέπειες που έπρεπε να αντληθούν σε σχέση με την απόδειξη. Ως προς την εκτίμηση του βασίμου της αιτιολογίας, υποστήριξα ότι, οσάκις ο δικαστής της Ένωσης, επί τη βάσει του συνόλου των στοιχείων της δικογραφίας και των λοιπών στοιχείων που διαθέτει, είναι σε θέση να διαπιστώσει ότι ο κίνδυνος τον οποίο συνιστά ένα πρόσωπο ή μια οντότητα υπό το πρίσμα της καταπολεμήσεως της διαδόσεως πυρηνικών όπλων είναι επαρκώς τεκμηριωμένος, το πρόσωπο ή η οντότητα αυτή μπορεί νομίμως να θεωρηθεί ότι στηρίζει τη διάδοση πυρηνικών όπλων και, ως εκ τούτου, μπορεί να του επιβληθεί το μέτρο της δεσμεύσεως των κεφαλαίων.

114. Φρονώ ότι η απόφαση του Δικαστηρίου ακολουθεί την ίδια προσέγγιση.

115. Στην απόφασή του, το Δικαστήριο εξέτασε καταρχάς τον τρόπο με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε και ερμήνευσε τους γενικούς κανόνες των εφαρμοστέων νομοθετημάτων, προτού αποφανθεί συγκεκριμένα επί του τρόπου με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο ήλεγξε την αιτιολογία και το βάσιμο των επίδικων πράξεων.

116. Όσον αφορά τους γενικούς κανόνες, το Δικαστήριο εκκίνησε από την ακόλουθη διπλή διαπίστωση. Πρώτον, οι γενικοί αυτοί κανόνες θέσπιζαν σύνδεσμο μεταξύ αφενός της αποκτήσεως απαγορευμένων αγαθών και τεχνολογιών, στη συγκεκριμένη δε υπόθεση την απόκτηση βασικών εξοπλισμών και τεχνολογιών που προορίζονται για τους βασικούς τομείς της ιρανικής βιομηχανίας πετρελαίου και φυσικού αερίου, και αφετέρου της διαδόσεως πυρηνικών όπλων [40].

117. Δεύτερον, οι γενικοί κανόνες προέβλεπαν ως κριτήριο εγγραφής τη συμμετοχή στις πυρηνικές δραστηριότητες του Ιράν που ενέχουν κίνδυνο διαδόσεως των πυρηνικών όπλων, τον άμεσο σύνδεσμο με τις δραστηριότητες αυτές ή τη στήριξή τους. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η έννοια της “στηρίξεως” προϋποθέτει μικρότερο βαθμό συνδέσεως με τις πυρηνικές δραστηριότητες του Ιράν απ’ ό,τι οι έννοιες της “συμμετοχής” και του “άμεσου συνδέσμου” και ότι η έννοια αυτή μπορεί να καλύπτει την προμήθεια ή την εμπορία αγαθών και τεχνολογιών που συνδέονται με τη βιομηχανία του πετρελαίου και του φυσικού αερίου» [41]. Προς επίρρωση της ερμηνείας αυτής, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη διάφορες πράξεις οι οποίες μνημονεύουν τα έσοδα που αντλούνται από τον ενεργειακό τομέα και τον κίνδυνο που συνδέεται με τα υλικά που προορίζονται για τη βιομηχανία του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Βάσει των στοιχείων αυτών το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «οι επίδικες πράξεις αφορούσαν την ιρανική βιομηχανία πετρελαίου, φυσικού αερίου και πετροχημικών λόγω του κινδύνου που η βιομηχανία αυτή αντιπροσώπευε για τη διάδοση των πυρηνικών όπλων, τόσο μέσω των εσόδων που πραγματοποιούσε όσο και μέσω της χρήσεως εξοπλισμού και υλικών παρόμοιων με τον εξοπλισμό και τα υλικά που χρησιμοποιούνται σε ορισμένες νευραλγικές δραστηριότητες του κύκλου ζωής των πυρηνικών καυσίμων» [42].

40 — Σκέψεις 76 και 77.

41 — Σκέψη 80.

42 — Σκέψη 112.

118. Εξ αυτού το Δικαστήριο συνήγαγε ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι «η λήψη περιοριστικών μέτρων έναντι μιας οντότητας προϋποθέτει ότι η οντότητα αυτή έχει προηγουμένως πράγματι επιδείξει επιλήψιμη συμπεριφορά, διότι ο κίνδυνος απλώς και μόνο να υιοθετήσει η εν λόγω οντότητα τέτοια συμπεριφορά στο μέλλον δεν αρκεί» [43]. «Πράγματι, οι διάφορες διατάξεις των επιμάχων πράξεων που προβλέπουν τη δέσμευση των κεφαλαίων είναι διατυπωμένες γενικόλογα (“συμμετέχουν, [συνδέονται] άμεσα ή [παρέχουν] στήριξη […]”), χωρίς να αναφέρονται σε συμπεριφορές που προηγήθηκαν της αποφάσεως περί δεσμεύσεως των κεφαλαίων» [44]. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, «ακόμα και όταν τα περιοριστικά μέτρα αφορούν συγκεκριμένη οντότητα, η αναφορά σε ένα γενικό σκοπό, όπως αυτός που απορρέει από το καταστατικό της οντότητας μπορεί να αρκεί για να δικαιολογήσει τη λήψη τους» [45].

119. Υπό το πρίσμα των γενικών κανόνων περί του κριτηρίου εγγραφής, το Δικαστήριο έκρινε εν συνεχεία ότι ο πρώτος λόγος εγγραφής, σύμφωνα με τον οποίο η Kala Naft εμπορεύεται εξοπλισμούς για τον κλάδο του πετρελαίου και του φυσικού αερίου οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, ήταν αρκούντως ακριβής και συγκεκριμένος ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στη μεν Kala Naft να εξακριβώσει το βάσιμο των επιμάχων πράξεων και να αμυνθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, στο δε Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του. Όσον αφορά τον δικαιολογημένο χαρακτήρα του μέτρου και, ειδικότερα, το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που εκτίθενται στον πρώτο αυτό λόγο, το Δικαστήριο έκρινε, πάντα υπό το πρίσμα των γενικών κανόνων περί του κριτηρίου εγγραφής, ότι «το Συμβούλιο είχε το δικαίωμα να θεωρήσει ότι μπορούσαν να ληφθούν μέτρα έναντι της Kala Naft καθόσον αυτή εμπορευόταν εξοπλισμούς για τον κλάδο του πετρελαίου και του φυσικού αερίου οι οποίοι μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν» [46].

120. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του την ακόλουθη πραγματική βάση, ήτοι το γεγονός ότι η Kala Naft είναι ο κεντρικός προμηθευτής του ομίλου της ιρανικής εθνικής εταιρίας πετρελαίου, της NIOC. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι το γεγονός αυτό αναφερόταν στο καταστατικό της εταιρίας και ότι δεν είχε αμφισβητηθεί από την ίδια. Η ίδια η Kala Naft εξέθεσε ότι αντικείμενο των δραστηριοτήτων της αποτελούν αποκλειστικά οι κλάδοι του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και των πετροχημικών, όπως σαφώς προκύπτει από τις μεθόδους εργασίας της [47]. Επιπλέον, η Kala Naft επισήμανε ότι συνεργεί τακτικά στην απόκτηση θυρών από κράματα για λογαριασμό της NIOC ή των θυγατρικών της [48].

121. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα πραγματικά περιστατικά που εκτίθεντο στον πρώτο λόγο αποδεικνύονταν επαρκώς κατά νόμον και ότι και μόνος ο πρώτος λόγος δικαιολογούσε τις εγγραφές των επίμαχων πράξεων στους καταλόγους.

122. Στη σκέψη 105 της αποφάσεώς του, το Δικαστήριο διαπίστωσε επίσης, όσον αφορά τα στοιχεία που αποδεικνύουν το βάσιμο των λόγων που προβλήθηκαν έναντι της Kala Naft, ότι η δραστηριότητα του κεντρικού προμηθευτή του ομίλου της NIOC την οποία αυτή ασκεί προκύπτει τόσο από το καταστατικό της όσο και από τα έντυπα που εκδίδει. Συνεπώς, το Συμβούλιο δεν είχε υποχρέωση να αποδείξει τη δραστηριότητα της Kala Naft με άλλα στοιχεία.

43 — Σκέψη 84.
44 — Σκέψη 85.
45 — Όπ.π.
46 — Σκέψη 88.
47 — Σκέψη 89.
48 — Σκέψη 90.

123. Η εν λόγω απόφαση είναι σημαντική επειδή καταδεικνύει ότι η απαίτηση που έθεσε το Δικαστήριο στην απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518) όσον αφορά τον απαιτούμενο βαθμό αποδείξεως δεν οδηγεί συστηματικά στην ακύρωση των μέτρων δεσμεύσεως κεφαλαίων. Πράγματι, η έννοια της «επαρκώς στέρεας πραγματικής βάσης» είναι αρκούντως ευρεία και εύπλαστη ώστε να παρέχεται στα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης η δυνατότητα να προσαρμόζουν το απαιτούμενο είδος και τον απαιτούμενο βαθμό αποδείξεως ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα εν λόγω μέτρα.

124. Επιπλέον, ουδέν μπορεί να προσαφθεί στον τρόπο με τον οποίο το Δικαστήριο διάρθρωσε τη συλλογιστική του, καθόσον προέβη καταρχάς σε λεπτομερή ανάλυση του πεδίου εφαρμογής του κριτηρίου εγγραφής που περιέχεται στους γενικούς κανόνες σχετικά με τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα προτού συναγάγει τις συναφείς συνέπειες στο πλαίσιο της εξετάσεως του δικαιολογημένου χαρακτήρα του ατομικού μέτρου κατά της Kala Naft. Όπως καταδεικνύεται στην υπόθεση αυτή, η εξέταση του δικαιολογημένου χαρακτήρα ενός περιοριστικού μέτρου είναι στην πραγματικότητα στενά συνδεδεμένη με τον τρόπο με τον οποίο έχει διαμορφωθεί το κριτήριο εγγραφής που περιέχεται στους γενικούς κανόνες.

125. Συναφώς, επιβάλλεται η επισήμανση ότι το Δικαστήριο τόνισε το γεγονός ότι το Συμβούλιο διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του κριτηρίου εγγραφής που περιέχεται στους γενικούς κανόνες. Διευκρίνισε, μάλιστα, στη σκέψη 120 της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (EU:C:2013:776), ότι, μολονότι η προσφεύγουσα αμφισβητούσε την αναλογικότητα των γενικών κανόνων βάσει των οποίων αποφασίστηκε η εγγραφή της στους καταλόγους, «πρέπει να υπομνησθεί ότι, όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στον νομοθέτη της Ένωσης πρέπει να αναγνωρίζεται *ευρεία εξουσία εκτιμήσεως* σε τομείς οι οποίοι προϋποθέτουν *επιλογές πολιτικής*, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως εκ μέρους του και εντός των οποίων καλείται να προβεί σε σύνθετες εκτιμήσεις. Εξ αυτών το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η νομιμότητα ενός μέτρου το οποίο έχει ληφθεί σε αυτούς τους τομείς θίγεται μόνον αν το μέτρο αυτό είναι προδήλως ακατάλληλο σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκει το αρμόδιο θεσμικό όργανο» [49].

126. Πιο συγκεκριμένα, η απόφαση αυτή αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα του ότι τα αντικειμενικά και παγκοίνως γνωστά πραγματικά περιστατικά που συνάγονται από τη δραστηριότητα επιχειρήσεως, συνδυαζόμενα με την ύπαρξη μη αμφισβητούμενων πραγματικών περιστατικών, αρκούν προκειμένου να κριθεί ότι το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε.

4. Συνοπτική παρουσίαση των απαιτήσεων σχετικά με το βάρος αποδείξεως στον τομέα των περιοριστικών μέτρων

127. Όσον αφορά τα μέτρα που αποσκοπούν στην άσκηση πιέσεως σε τρίτο κράτος, τα κριτήρια εγγραφής βασίζονται εν γένει στον σύνδεσμο μεταξύ των κατηγοριών των προσώπων και του οικείου κράτους. Συναφώς, οι διευθύνοντες σύμβουλοι ορισμένων επιχειρήσεων μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περιοριστικών μέτρων υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται ότι συνδέονται με τους κυβερνώντες του εν λόγω κράτους ή ότι οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων αυτών εξαρτώνται από τους κυβερνώντες αυτούς.

128. Η απόδειξη ενός τέτοιου συνδέσμου πρέπει να βασίζεται σε επαρκώς στέρεα πραγματική βάση. Άλλως ειπείν, οι λόγοι που δικαιολογούν την εγγραφή προσώπου στον κατάλογο δεσμεύσεως κεφαλαίων πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένοι.

49 — Η υπογράμμιση δική μου.

129. Εφόσον ένα περιοριστικό μέτρο εγκρίνεται κατ' εφαρμογήν ενός κριτηρίου εγγραφής το οποίο βασίζεται στον σύνδεσμο μεταξύ μιας κατηγορίας προσώπων και του καθεστώτος του οικείου τρίτου κράτους, όπως το όφελος που αντλείται από την πολιτική που ασκεί το οικείο καθεστώς ή η στήριξη που παρέχεται σε αυτό, το μέτρο αυτό μπορεί να ληφθεί μόνον επί τη βάσει σαφών και συγκεκριμένων στοιχείων τα οποία καθιστούν δυνατή την απόδειξη ότι το πρόσωπο κατά του οποίου στρέφεται το μέτρο αντλεί όφελος από την οικονομική πολιτική που ασκούν οι κυβερνώντες του εν λόγω τρίτου κράτους ή τους στηρίζει.

130. Σαφή και συγκεκριμένα στοιχεία του είδους αυτού μπορεί να συνίστανται σε παγκοίνως γνωστά ή/και μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά. Αναλόγως την περίπτωση, στοιχεία αντλούμενα από την οικονομική δραστηριότητα που ασκεί ένα πρόσωπο ή από τη θέση που καταλαμβάνει το πρόσωπο αυτό μπορεί να αποτελούν επαρκείς ενδείξεις ότι η εγγραφή ενός προσώπου είναι ικανή να επιτύχει τον στόχο της Ένωσης. Στην περίπτωση αυτή, το Συμβούλιο δεν υποχρεούται να προσκομίσει συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία.

131. Στο παρόν σημείο, επιβάλλεται η εξέταση του κατά πόσον η συλλογιστική που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο στις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις συνάδει με τους κανόνες περί του βάρους αποδείξεως, όπως αυτοί απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

Β – *Η συμβατότητα της συλλογιστικής του Γενικού Δικαστηρίου με τους κανόνες περί του βάρους αποδείξεως στον τομέα των περιοριστικών μέτρων*

132. Προκειμένου να απορρίψει την αιτίαση που αντλείται από το ότι το Συμβούλιο αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως, το Γενικό Δικαστήριο ανέπτυξε συλλογιστική που βασίζεται στην έννοια του τεκμηρίου.

133. Η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να συνοψιστεί ως εξής.

134. Καταρχάς, το Γενικό Δικαστήριο εκκινεί από τη διαπίστωση, η οποία στηρίζεται στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως 2011/522, ότι, επειδή τα περιοριστικά μέτρα που θεσπίστηκαν με την απόφαση 2011/273 δεν έθεσαν τέλος στην καταστολή του συριακού καθεστώτος κατά του άμαχου πληθυσμού της Συρίας, το Συμβούλιο έκρινε ότι ήταν απαραίτητο να εφαρμοστούν τα μέτρα αυτά και σε άλλα πρόσωπα και οντότητες που επωφελούνται από το καθεστώς ή το στηρίζουν, ιδίως σε εκείνα που χρηματοδότησαν το καθεστώς ή που παρέσχαν υλικοτεχνική υποστήριξη, μεταξύ άλλων στον μηχανισμό ασφαλείας, ή τα οποία υπονόμευαν τις προσπάθειες για την ειρηνική μετάβαση στη δημοκρατία. Εξ αυτού συνήγαγε ότι η απόφαση 2011/522 επέκτεινε τα περιοριστικά μέτρα στους κυριότερους επιχειρηματίες της Συρίας, καθόσον το Συμβούλιο εκτίμησε ότι οι διευθύνοντες σύμβουλοι των κυριότερων επιχειρήσεων της Συρίας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως πρόσωπα που σχετίζονται με το συριακό καθεστώς, δεδομένου ότι οι εμπορικές δραστηριότητες των εν λόγω επιχειρήσεων δεν θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν χωρίς την εύνοια του καθεστώτος και τη σε ανταπόδοση στήριξη προς αυτό. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, ενεργώντας κατά τον τρόπο αυτό, το Συμβούλιο εφάρμοσε κατ' ουσίαν τεκμήριο στηρίξεως του συριακού καθεστώτος έναντι των διευθυνόντων συμβούλων των κυριότερων επιχειρήσεων στη Συρία.

135. Ως εκ τούτου, στο στάδιο της εξετάσεως του κριτηρίου εγγραφής, όπως αυτό ορίζεται στην απόφαση 2011/522, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επέκταση του εν λόγω κριτηρίου θα μπορούσε να βασίζεται σε τεκμήριο στηρίξεως των σημαντικότερων διευθυνόντων συμβούλων επιχειρήσεων στη Συρία προς το συριακό καθεστώς. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη συνέχεια, τους πραγματικούς λόγους για τους οποίους το Συμβούλιο εφάρμοσε, στην περίπτωση του I. Anbouba, τεκμήριο στηρίξεως του καθεστώτος αυτού.

136. Στη συνέχεια της συλλογιστικής του, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε εάν το Συμβούλιο μπορούσε, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, να εφαρμόσει ένα τέτοιο τεκμήριο στηρίξεως στην περίπτωση του I. Anbouba. Στο στάδιο αυτό είναι που έκρινε ότι το τεκμήριο που χρησιμοποίησε το Συμβούλιο έναντι του τελευταίου είχε νομική βάση, ήταν ανάλογο και μαχητό. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε συναφώς ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι από μόνη την ιδιότητα του I. Anbouba ως εξέχοντος επιχειρηματία στη Συρία μπορούσε να τεκμαρθεί ότι αυτός παρείχε οικονομική στήριξη προς το συριακό καθεστώς.

137. Πρέπει να εξετασθεί αν, με το συγκεκριμένο σκεπτικό, το Γενικό Δικαστήριο παρέβη ή όχι τους κανόνες περί βάρους αποδείξεως, όπως αυτοί έχουν οριστεί από το Δικαστήριο.

138. Συναφώς, εκτιμώ ότι, έστω και αν η χρήση της έννοιας του τεκμηρίου, γύρω από την οποία το Γενικό Δικαστήριο έχει διαρθρώσει τον συλλογισμό του, δεν απορρέει από την προαναφερθείσα νομολογία του Δικαστηρίου, πλην της αποφάσεως Tay Za κατά Συμβουλίου (EU:C:2012:138), στην οποία το τεκμήριο θεωρήθηκε τελικά επαρκές για να δικαιολογήσει το επίμαχο μέτρο, το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε ορθώς κατ' ουσίαν του βάρος αποδείξεως που έφερε το Συμβούλιο σε σχέση με το συριακό ζήτημα και υπό το πρίσμα των διαθέσιμων αποδεικτικών και πληροφοριακών στοιχείων.

139. Για να εξηγήσω τον λόγο για τον οποίο συντάσσομαι με το συμπέρασμα που συνήγαγε το Γενικό Δικαστήριο, θα προσδιορίσω, πρώτον, το κριτήριο εγγραφής όπως απορρέει από τους γενικούς κανόνες σχετικά με τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα και ακολούθως θα εξετάσω, δεύτερον, τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο αυτό.

1. Το γενικό κριτήριο εγγραφής

140. Για να ελέγξει τη νομιμότητα των ατομικών μέτρων εγγραφής σε καταλόγους δεσμεύσεως κεφαλαίων, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει πρώτον να εξετάσει ποιο είναι το γενικό κριτήριο εγγραφής που καθορίζεται από το Συμβούλιο. Πράγματι, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει, υπό το πρίσμα του συγκεκριμένου κριτηρίου, να εκτιμά σε κάθε περίπτωση τον επαρκώς ακριβή και συγκεκριμένο χαρακτήρα των λόγων που προβάλλονται στις επίμαχες πράξεις, το αν αποδείχθηκε το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που αντιστοιχούν στον εξεταζόμενο λόγο με γνώμονα τα στοιχεία που έχουν γνωστοποιηθεί, καθώς και, τελικά, τον επαρκή χαρακτήρα των πραγματικών περιστατικών που προβάλλονται προς δικαιολόγηση του μέτρου εγγραφής.

141. Σημειώνω ευθύς εξ αρχής ότι το Γενικό Δικαστήριο εκκίνησε την εξέταση του κατά πόσον είχαν τηρηθεί ή όχι οι κανόνες περί του βάρους αποδείξεως βασιζόμενο πράγματι σε μια ανάλυση του κριτηρίου εγγραφής που διατυπώνεται στην απόφαση 2011/522.

142. Από την εξέταση αυτή προκύπτει ότι, στο πλαίσιο των περιοριστικών μέτρων που ελήφθησαν για να ασκηθεί πίεση στο συριακό καθεστώς, η εγγραφή προσώπων στον κατάλογο δεσμεύσεως κεφαλαίων επεκτάθηκε σταδιακά ώστε να καλύπτει όχι μόνον τον κύκλο των κυβερνώντων της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας αλλά και τα πρόσωπα και τις οντότητες που αντλούν όφελος από το καθεστώς του εν λόγω τρίτου κράτους ή το υποστηρίζουν.

143. Με την απόφαση 2011/273, η Ένωση θέλησε να καταδικάσει σθεναρά τη βίαιη καταστολή, μεταξύ άλλων με τη χρήση αληθινών πυρομαχικών, ειρηνικών διαδηλώσεων σε διάφορα σημεία σε όλη τη Συρία, με αποτέλεσμα τον θάνατο πολλών διαδηλωτών, τον τραυματισμό άλλων και αυθαίρετες συλλήψεις. Η Ένωση κάλεσε τις συριακές δυνάμεις ασφαλείας να συγκρατούν απλώς το πλήθος αντί να προβαίνουν σε καταστολή (αιτιολογική σκέψη 2 της εν λόγω αποφάσεως). Η αιτιολογική σκέψη 3 της εν λόγω αποφάσεως αναφέρει ότι, δεδομένης της σοβαρότητας της καταστάσεως, θα πρέπει να επιβληθούν περιοριστικά μέτρα κατά της Συρίας και κατά των προσώπων που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στη Συρία. Το άρθρο 4,

παράγραφος 1, της αποφάσεως 2011/273 προβλέπει ότι δεσμεύονται όλα τα κεφάλαια και οι οικονομικοί πόροι που ευρίσκονται στην κυριότητα, την κατοχή ή τον έλεγχο των προσώπων που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στη Συρία καθώς και των φυσικών ή νομικών προσώπων ή οντοτήτων που συνδέονται με αυτά.

144. Εν συνεχεία, στην αιτιολογική σκέψη 2 της αποφάσεως 2011/522, το Συμβούλιο υπενθύμισε ότι, στις 18 Αυγούστου 2011, η Ένωση καταδίκασε απερίφραστα τη βάρβαρη εκστρατεία του Bashar Al-Assad και του καθεστώτος του κατά του ίδιου του συριακού λαού που είχε ως αποτέλεσμα να σκοτωθούν ή να τραυματιστούν πολλοί Σύριοι πολίτες. Η Ένωση έχει τονίσει επανειλημμένα ότι πρέπει να σταματήσει η βάρβαρη καταστολή, να ελευθερωθούν οι κρατούμενοι διαδηλωτές, να επιτραπεί η απρόσκοπτη πρόσβαση των διεθνών ανθρωπιστικών οργανώσεων, των διεθνών οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των διεθνών μέσων μαζικής ενημέρωσης και να διεξαχθεί εθνικός διάλογος ανοιχτός σε όλους. Το Συμβούλιο διαπιστώνει, στην ίδια αιτιολογική σκέψη, ότι η συριακή ηγεσία εξακολουθεί εντούτοις να αγνοεί τις εκκλήσεις της Ένωσης και της ευρύτερης διεθνούς κοινότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η Ένωση αποφάσισε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 3 της οικείας αποφάσεως, να λάβει πρόσθετα περιοριστικά μέτρα κατά του συριακού καθεστώτος.

145. Ως εκ τούτου, στην αιτιολογική σκέψη 4 της αποφάσεως 2011/522, επισημαίνεται ότι «[π]εριορισμοί εισδοχής και δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων πρέπει να εφαρμοσθούν σε *έτι περαιτέρω πρόσωπα και οντότητες που ωφελούνται από το καθεστώς ή που το στηρίζουν*, ιδίως τα πρόσωπα και τις οντότητες *που χρηματοδοτούν το καθεστώς* ή του παρέχουν υλικοτεχνική υποστήριξη, και δη τον μηχανισμό ασφαλείας, ή που υπονομεύουν τις προσπάθειες για ειρηνική μετάβαση της Συρίας στη δημοκρατία» [50].

146. Η βούληση αυτή οδήγησε στην τροποποίηση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2011/273, το οποίο προέβλεπε έκτοτε ότι «δεσμεύονται όλα τα κεφάλαια και οι οικονομικοί πόροι που ευρίσκονται στην κυριότητα, την κατοχή ή τον έλεγχο των προσώπων που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στη Συρία, προσώπων και οντοτήτων που επωφελούνται των πολιτικών του καθεστώτος ή υποστηρίζουν τις πολιτικές αυτές, καθώς και των προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με αυτές, όπως κατονομάζονται στο παράρτημα» [51].

147. Η εν λόγω επέκταση του κριτηρίου εγγραφής περιλαμβάνεται ρητώς στον κανονισμό 878/2011, ο οποίος τροποποίησε τον κανονισμό 442/2011. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του τελευταίου, όπως τροποποιήθηκε, άπτεται, πέραν της κατηγορίας των προσώπων που ευθύνονται για τη βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στη Συρία, επίσης «των προσώπων και οντοτήτων που ωφελούνται από το καθεστώς ή το υποστηρίζουν ή των συνδεόμενων με αυτά προσώπων και οντοτήτων» [52].

148. Η απόφαση 2011/782 κατήργησε στη συνέχεια την απόφαση 2011/273 και ενσωμάτωσε σε μία νομική πράξη τα μέτρα που επέβαλλε η τελευταία και τα πρόσθετα μέτρα. Το άρθρο 18, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2011/782 σχετικά με τους περιορισμούς εισδοχής, καθώς και το άρθρο 19, παράγραφος 1, σχετικά με τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών πόρων, αφορούν την κατηγορία των προσώπων «που επωφελούνται των πολιτικών του καθεστώτος ή υποστηρίζουν τις πολιτικές αυτές». Η απόφαση 2011/782 τέθηκε σε εφαρμογή με τον κανονισμό 36/2012, ο οποίος κατήργησε τον κανονισμό 442/2011.

50 — Η υπογράμμιση δική μου.

51 — Βλ. άρθρο 1, σημείο 3, της αποφάσεως 2011/522. Η υπογράμμιση δική μου.

52 — Βλ. άρθρο 1, σημείο 3, του κανονισμού 878/2011. Η υπογράμμιση δική μου.

149. Η εν λόγω επέκταση του κριτηρίου εγγραφής στους καταλόγους των προσώπων των οποίων τα κεφάλαια έχουν δεσμευθεί συνοδεύτηκε από την επιβολή πρόσθετων περιοριστικών μέτρων, όπως η απαγόρευση επενδύσεων στον τομέα του αργού πετρελαίου, η απαγόρευση συμμετοχής σε ορισμένα έργα υποδομής και σε επενδύσεις σε τέτοια έργα ή η απαγόρευση παραδόσεως συριακών τραπεζογραμματίων και κερμάτων στην Κεντρική Τράπεζα της Συρίας.

150. Η στρατηγική της Ένωσης συνίσταται, ως εκ τούτου, από το 2011, στην επιβολή τόσο περιοριστικών μέτρων γενικού χαρακτήρα, όπως η απαγόρευση επενδύσεων σε οικονομικούς τομείς, όσο και περιοριστικών μέτρων ατομικού χαρακτήρα, όπως μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών πόρων. Περαιτέρω μέτρα επιβάλλονται κατά του συριακού καθεστώτος ενόσω συνεχίζεται το κλίμα καταστολής εις βάρος των πολιτών, προκειμένου να ενταθεί η πίεση που ασκείται στο συριακό καθεστώς και να αναγκασθεί αυτό να αλλάξει τη στάση του. Η παρατηρούμενη σοβαρότητα της καταστάσεως στη Συρία και η έλλειψη προόδου επιβάλλουν επομένως τη λήψη πρόσθετων περιοριστικών μέτρων.

151. Όσον αφορά τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων, το κριτήριο εγγραφής επεκτάθηκε στην κατηγορία των προσώπων και οντοτήτων που επωφελούνται των πολιτικών του καθεστώτος ή που το στηρίζουν.

152. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 4 της αποφάσεως 2011/522, σκοπός της επεκτάσεως του κριτηρίου εγγραφής είναι να παρακωλύσει την οικονομική και υλικοτεχνική υποστήριξη που παρέχουν στο καθεστώς ορισμένα πρόσωπα και οντότητες. Πράγματι, σύμφωνα με την εκτίμηση που διατύπωσε το Συμβούλιο, με την παράλυση της στηρίξεως αυτής θα μπορούσε να επιτευχθεί ο στόχος του τερματισμού των βιαιοτήτων που διαπράττονται από το καθεστώς του Bachar Al-Assad.

153. Καθιερώνοντας ένα τέτοιο κριτήριο εγγραφής, το Συμβούλιο θεώρησε ότι η δέσμευση των κεφαλαίων που ανήκουν σε πρόσωπα και οντότητες που αντλούν όφελος από την πολιτική που ασκεί το καθεστώς αυτό μπορούσε να συμβάλει στην αποδυνάμωσή του, συρρικνώνοντας τη στήριξη που του παρέχει η εν λόγω κατηγορία προσώπων και οντοτήτων.

154. Είναι σημαντικό, στο πλαίσιο αυτό, να αναγνωρισθεί ότι το Συμβούλιο διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό των γενικών κανόνων σχετικά με τα κριτήρια εγγραφής στον κατάλογο. Υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί υπό το πνεύμα αυτό στη σκέψη 120 της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (EU:C:2013:776).

155. Από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 4 της αποφάσεως 2011/522 προκύπτει ότι το Συμβούλιο έχει ως στόχο να θέσει τέρμα στην ανελέητη καταστολή από τον Πρόεδρο της Συρίας Bachar Al-Assad και το καθεστώς του κατά του ίδιου του λαού τους, να επιτύχει την απελευθέρωση των συλληφθέντων διαδηλωτών, να παράσχει ελεύθερη πρόσβαση στη Συρία στις ανθρωπιστικές οργανώσεις, τους διεθνείς οργανισμούς για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στα μέσα ενημέρωσης και να δρομολογήσει έναν πραγματικό εθνικό διάλογο ανοιχτό σε όλους.

156. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία και τη φύση των σκοπών που επιδιώκονται με τον τρόπο αυτό, το Συμβούλιο μπορούσε να θεωρήσει ότι ήταν αναγκαίο να διευρυνθεί το προσωπικό πεδίο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων πέραν του κύκλου των κυβερνώντων του οικείου τρίτου κράτους. Στο ίδιο απόκειται να εκτιμήσει εάν, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα προηγούμενα περιοριστικά μέτρα, έπρεπε ή όχι να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής τους ώστε να αυξηθεί η πίεση στο συγκεκριμένο τρίτο κράτος.

157. Επιπλέον, το Συμβούλιο μπορεί θεμιτώς να εκτιμήσει ότι, εάν τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα αφορούν μόνο τους κυβερνώντες του συριακού καθεστώτος και όχι και εκείνους που αντλούν όφελος από αυτό το καθεστώς ή το υποστηρίζουν, τότε η επίτευξη των στόχων που έχει θέσει ενδέχεται να μην τελεσφορήσει, καθόσον οι εν λόγω κυβερνώντες θα μπορούσαν να λαμβάνουν εύκολα την υποστήριξη, ιδίως την οικονομική, την οποία έχουν ανάγκη για να επιτύχουν την καταστολή εις βάρος του άμαχου πληθυσμού, μέσω άλλων προσώπων που κατέχουν είτε διευθυντικές θέσεις σε

θεσμικά όργανα του συριακού κράτους[53] είτε εξέχουσα οικονομική θέση στους κόλπους του κράτους αυτού. Ως εκ τούτου, το Συμβούλιο μπορούσε θεμιτώς να θεωρήσει ότι η λήψη περιοριστικών μέτρων εις βάρος της κατηγορίας των προσώπων και οντοτήτων που επωφελούνται από τις πολιτικές που ακολουθεί το καθεστώς του οικείου τρίτου κράτους και τα οποία, ως εκ τούτου, συνδέονται με το καθεστώς αυτό ήταν πιθανό να συμβάλει στην άσκηση πιέσεως στο εν λόγω καθεστώς, δυνάμενης να θέσει τέρμα ή να περιορίσει την καταστολή εις βάρος του άμαχου πληθυσμού[54]. Η επιλογή του Συμβουλίου να επεκτείνει το προσωπικό πεδίο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων σε πρόσωπα που αντλούν όφελος από τις πολιτικές του καθεστώτος είναι συνεπής με την πρωταρχική λειτουργία των μέτρων που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της βίας που ασκείται από ένα αυταρχικό καθεστώς, όπως το συριακό καθεστώς, δηλαδή τη λειτουργία του ως μέτρου εξαναγκασμού με σκοπό την αλλαγή μιας καταστάσεως ή συμπεριφοράς[55].

158. Ο ορισμός από το Συμβούλιο των γενικών κανόνων σχετικά με τα κριτήρια εγγραφής βασίζεται κατ' ανάγκην σε τεκμήρια, καθόσον οι κανόνες αυτοί καθορίζονται με βάση την αξιολόγηση του συνδέσμου μεταξύ μιας κατηγορίας προσώπων και του καθεστώτος, και, ως εκ τούτου, στην πιθανή συμβολή των περιοριστικών μέτρων στην επίτευξη του σκοπού που έχει θέσει το Συμβούλιο, ήτοι εν προκειμένω του τέλους της αιματηρής καταστολής κατά του άμαχου πληθυσμού στη Συρία. Άλλως ειπείν, στο στάδιο του καθορισμού ενός κριτηρίου εγγραφής, το Συμβούλιο στηρίζεται κατ' ανάγκην στην αξιολόγηση των πιθανών συνεπειών που θα μπορούσε να έχει επί του επιδιωκόμενου σκοπού ο προσδιορισμός των προσώπων μιας ορισμένης κατηγορίας.

159. Στην προκειμένη περίπτωση, το Συμβούλιο θεώρησε, κατά τον καθορισμό του γενικού κριτηρίου εγγραφής, ότι το γεγονός ότι κάποιος αντλεί όφελος από την πολιτική που ασκεί το συριακό καθεστώς συνεπάγεται την ύπαρξη στενής σχέσεως με το καθεστώς. Με τη στόχευση της εν λόγω κατηγορίας προσώπων, τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων θα μπορούσαν, επομένως, να συμβάλουν στην αποδυνάμωση του εν λόγω καθεστώτος. Προβαίνοντας στην εκτίμηση αυτή, το Συμβούλιο παρέμεινε εντός των ορίων της ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως που του αναγνωρίζεται, όπως έχει ήδη επισημανθεί.

2. Η εφαρμογή του γενικού κριτηρίου εγγραφής

160. Η λήψη περιοριστικών μέτρων εις βάρος του I. Anbouba μαρτυρεί τη βούληση του Συμβουλίου να συμπεριλάβει ορισμένα διευθυντικά στελέχη του επιχειρηματικού κόσμου στην κατηγορία των προσώπων που επωφελούνται από τις πολιτικές του συριακού καθεστώτος ή το υποστηρίζουν.

161. Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο έκρινε, όπως προκύπτει από τη σκέψη 32 της αποφάσεως T-563/11 και τη σκέψη 42 της αποφάσεως T-592/11, ότι οι διευθύνοντες σύμβουλοι των κυριότερων εταιριών της Συρίας χαρακτηρίζονταν ως πρόσωπα που συνδέονται με το συριακό καθεστώς, καθόσον οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των εν λόγω επιχειρήσεων δεν μπορούν να ευημερήσουν χωρίς την εύνοια του καθεστώτος και τη σε ανταπόδοση στήριξη αυτού.

162. Το Συμβούλιο απέδειξε επομένως την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ των δύο συνιστωσών του κριτηρίου εγγραφής το οποίο αφορά, όπως υπενθυμίζω, εναλλακτικά, την κατηγορία των προσώπων που επωφελούνται από τις πολιτικές του καθεστώτος ή το υποστηρίζουν. Έτσι, το Συμβούλιο έκρινε ότι ένα πρόσωπο δεν θα μπορούσε να επωφεληθεί από τις πολιτικές αυτές χωρίς να υποστηρίζει το καθεστώς.

53 — Βλ., συναφώς, απόφαση Mayaleh κατά Συμβουλίου (T-307/12 και T-408/13, EU:T:2014:926, σκέψη 147).

54 — Όπ.π. (σκέψη 148).

55 — Βλ. Beaucillon, C., όπ.π., σ. 485.

163. Η σχέση μεταξύ των δύο συνιστωσών του κριτηρίου εγγραφής αντανακλάται στους αρχικούς λόγους εγγραφής του I. Anbouba, δηλαδή «Πρόεδρος [της SAPCO]. Στηρίζει οικονομικά το συριακό καθεστώς». Οι λόγοι που διαλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 36/2012 βασίζονται επίσης, εν μέρει, στην ύπαρξη οικονομικής στηρίξεως του I. Anbouba προς το συριακό καθεστώς.

164. Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, το Συμβούλιο επικαλέστηκε την οικονομική θέση του I. Anbouba προκειμένου να συναγάγει ότι υποστήριζε οικονομικά το καθεστώς του Bachar Al-Assad.

165. Η συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου επέτρεψε στο Συμβούλιο να τεκμηριώσει τους λόγους αυτούς με μια σειρά πραγματικών στοιχείων που αποδεικνύουν, αφενός, την εξέχουσα οικονομική θέση του I. Anbouba, αφετέρου, την ύπαρξη επιχειρηματικών δεσμών μεταξύ αυτού και ενός προσώπου προσκείμενου στον Assad και, τέλος, την άσκηση εκ μέρους του I. Anbouba διοικητικών καθηκόντων στον οικονομικό τομέα. Τα εν λόγω πραγματικά στοιχεία διαλαμβάνονται στη σκέψη 33 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 43 της αποφάσεως T-592/11.

166. Το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε επίσης, στη σκέψη 38 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 48 της αποφάσεως T-592/11, στην αυταρχική φύση του συριακού καθεστώτος και στον αυστηρό κρατικό έλεγχο που ασκείται στη συριακή οικονομία, προκειμένου να κρίνει ότι το Συμβούλιο μπορούσε ορθώς να θεωρήσει ως γενικό κανόνα της κοινής πείρας το γεγονός ότι οι δραστηριότητες ενός εκ των κυριότερων επιχειρηματιών της Συρίας, ο οποίος δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς, δεν μπορούσε να ευδοκιμήσει χωρίς την εύνοια του καθεστώτος και τη σε ανταπόδοση στήριξη αυτού.

167. Επί τη βάσει των εν λόγω πραγματικών στοιχείων, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το Συμβούλιο είχε εφαρμόσει στην περίπτωση του I. Anbouba τεκμήριο στηρίξεως του συριακού καθεστώτος.

168. Μολονότι συντάσσομαι με το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε κατ' ουσίαν το Γενικό Δικαστήριο, ήτοι ότι το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε, δεν είμαι εντούτοις πεπεισμένος ότι, μετά τον προσδιορισμό του κριτηρίου εγγραφής, η εξέταση σχετικά με την εφαρμογή ενός τέτοιου κριτηρίου πρέπει να διενεργείται χρησιμοποιώντας την έννοια του τεκμηρίου και εκτιμώντας κάθε φορά εάν το τεκμήριο έχει νομική βάση, εάν είναι ανάλογο και μαχητό.

169. Οι υπό κρίση υποθέσεις καταδεικνύουν, κατά την άποψή μου, ότι μια συλλογιστική που διαρθρώνεται εξ ολοκλήρου γύρω από την έννοια του τεκμηρίου μάλλον δυσχεραίνει την ανάλυση παρά την διευκολύνει. Επιπλέον, η χρήση της έννοιας αυτής οδηγεί στην παράδοξη κατάσταση στην οποία όσο περισσότερο στηρίζεται το τεκμήριο σε στέρεα πραγματική βάση τόσο περισσότερο επισύρει τη μομφή ότι είναι αμάχητο και, επομένως, αμφισβητήσιμο επί της αρχής.

170. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι είναι ταυτόχρονα σαφέστερο και συνεπέστερο προς τη νομολογία του Δικαστηρίου να εξετάζεται απλώς εάν, υπό το πρίσμα του κριτηρίου εγγραφής που περιέχεται στους γενικούς κανόνες σχετικά με τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα, το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε ή όχι στο βάρος αποδείξεως που έφερε. Προς τούτο, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει να προσδιορίζει εάν, υπό το πρίσμα των πληροφοριακών και αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε το Συμβούλιο, μπορεί να κρίνει ότι οι λόγοι επί των οποίων βασίζεται η εγγραφή ενός προσώπου είναι επαρκώς τεκμηριωμένοι. Συγκεκριμένα, σε μια κατάσταση όπως η επίμαχη στις υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να ελέγξει κατά πόσον το επίμαχο μέτρο θεσπίστηκε βάσει σαφών και συγκεκριμένων στοιχείων που αποδεικνύουν ότι το εγγεγραμμένο πρόσωπο αντλεί όφελος από την οικονομική πολιτική που ασκούν οι κυβερνώντες του τρίτου κράτους ή ότι τους υποστηρίζει.

171. Φυσικά, εάν ο δικαστής της Ένωσης επιθυμεί να ασκήσει πραγματικό έλεγχο, πρέπει να λαμβάνει πλήρως υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου εμπίπτουν τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα. Όπως εξηγείται λεπτομερέστερα στην ανάλυση που ακολουθεί, είναι σαφές ότι, εφόσον τα μέτρα αυτά αφορούν τρίτο κράτος που βρίσκεται σε εμφύλιο πόλεμο και διοικείται από αυταρχικό καθεστώς, το

επείγον της καταστάσεως και οι δυσκολίες της έρευνας δεν επιτρέπουν στον δικαστή της Ένωσης να απαιτεί υψηλό βαθμό αποδείξεως. Ο δικαστής της Ένωσης πρέπει να κρίνει ότι το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε, εφόσον του προσκόμισε ένα σύνολο σαφών, συγκεκριμένων και συγκλινουσών ενδείξεων προς στήριξη των λόγων εγγραφής.

172. Βάσει των επιφυλάξεών μου όσον αφορά τη χρήση της έννοιας του τεκμηρίου κατά το στάδιο της εφαρμογής του κριτηρίου εγγραφής, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο θεμελιώνοντας ολόκληρη την αποδεικτική διαδικασία στην έννοιά αυτή. Υπενθυμίζεται όμως ότι, κατά πάγια νομολογία, αν το σκεπτικό μιας αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου ενέχει παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, το δε διατακτικό της αποφάσεως είναι βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί [56]. Συμμεριζόμενος λοιπόν το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε κατ' ουσίαν το Γενικό Δικαστήριο, ότι δηλαδή το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε, φρονώ ότι δεν μπορούν να γίνουν δεκτές οι υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως.

173. Συμφώνως προς την κρίση στην οποία κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο, οι λόγοι στους οποίους στηρίζεται η εγγραφή του I. Anbouba μπορούν να θεωρηθούν επαρκώς τεκμηριωμένοι.

174. Πράγματι, στον βαθμό που είχε στη διάθεσή του ταυτοχρόνως παγκοίνως γνωστά και μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ορθώς ότι το Συμβούλιο είχε ανταποκριθεί στο βάρος αποδείξεως που έφερε.

175. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συριακού καθεστώτος και τη συγκυρία του εμφυλίου πολέμου στη Συρία, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν ζήτησε από το Συμβούλιο να του παράσχει πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία.

α) Τα παγκοίνως γνωστά πραγματικά περιστατικά

176. Το Γενικό Δικαστήριο ορθώς τόνισε, στη σκέψη 38 της αποφάσεως T-563/11 και στη σκέψη 48 της αποφάσεως T-592/11, τη σχέση αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των επιχειρηματικών κοινοτήτων στη Συρία και του καθεστώτος του Bachar Al-Assad.

177. Η ύπαρξη των συνδέσμων αυτών αποτελεί, κατά το Γενικό Δικαστήριο, «κανόνα της κοινής πείρας». Πρόκειται, με άλλα λόγια, για ένα παγκοίνως γνωστό πραγματικό περιστατικό.

178. Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι η νομολογία αποκλείει, κατ' αρχήν, τον κατ' αναίρεση έλεγχο του κατά πόσον ένα πραγματικό περιστατικό είναι παγκοίνως γνωστό ή όχι, εκτός από τις περιπτώσεις παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών [57].

179. Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνω ότι η ύπαρξη αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των επιχειρηματικών κοινοτήτων στη Συρία και του καθεστώτος του Bachar Al-Assad απορρέει από πολλές μελέτες με αντικείμενο το εν λόγω καθεστώς.

56 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Artegodan κατά Επιτροπής (C-221/10 P, EU:C:2012:216, σκέψη 94 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

57 — Κατά το Δικαστήριο, «πρέπει να παρατηρηθεί συναφώς ότι εναπόκειται κατά κανόνα στο πρόσωπο που επικαλείται περιστατικά προς στήριξη αιτήματός του να αποδείξει το βάσιμο των περιστατικών αυτών (βλ., συναφώς, απόφαση [...] Brunnhofer, C-381/99, [EU:C:2001:358], σκέψη 52) και ότι, ακόμη και εάν εξαιρείται από τον κανόνα αυτό, όταν η απαίτηση αφορά παγκοίνως γνωστά γεγονότα, η διαπίστωση του παγκοίνως γνωστού ή όχι χαρακτήρα των σχετικών πραγματικών περιστατικών απόκειται στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και συνιστά πραγματική εκτίμηση η οποία, πλην των περιπτώσεων παραμορφώσεως, δεν είναι ο έλεγχος που ασκείται στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση [...] ΓΕΕΑ κατά Celltech, C-273/05 P, [EU:C:2007:224], σκέψεις 39 και 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)» [βλ. διάταξη Provincia di Ascoli Piceno και Comune di Monte Urano κατά Apache Footwear κ.λπ., C-464/07 P(I), EU:C:2008:49, σκέψη 9].

180. Είναι επομένως παγκοίνως γνωστό ότι, υπό το εν λόγω αυταρχικό μπααθικό καθεστώς, η πρόσβαση σε πολιτικούς και οικονομικούς πόρους πραγματοποιείται μέσω θεσμών όπως το κόμμα Μπάαθ, οι μυστικές υπηρεσίες και ο στρατός.

181. Από τη δεκαετία του '90, το καθεστώς έχει καταφέρει να προσελκύσει τη στήριξη της επιχειρηματικής τάξεως, ιδίως στο πλαίσιο των εκλογικών διαβουλεύσεων, επιτρέποντάς της την πρόσβαση στη Λαϊκή Συνέλευση [58]. Η εν λόγω κοινωνική ομάδα κλήθηκε επομένως να υπερασπίσει τα συμφέροντα του κλάδου εντός του καθεστώτος [59]. Το εν λόγω σύστημα συμπαιγνίας συμφερόντων αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί το θεμέλιο του μπααθικού καθεστώτος [60].

182. Επιπλέον, η διαδικασία της οικονομικής ελευθερώσεως που δρομολόγησε ο Bachar Al-Assad δεν μπορεί να επισκιάσει τον καλά κρατούντα αυστηρό κρατικό έλεγχο επί της συριακής οικονομίας [61]. Δεδομένου ότι η οικονομία παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό ρυθμιζόμενη και επιχορηγούμενη, η διαδικασία της απελευθερώσεως έχει χαρακτήρα επιλεκτικό [62]. Το φαινόμενο αυτό συνέβαλε στην ανάδυση μιας «επιχειρηματικής αστικής τάξεως με πελατειακή βάση» [63], δεδομένου ότι το καθεστώς διακρίνεται για τη διαφθορά της διοικήσεως [64].

183. Με τον τρόπο αυτόν εξυφάνθηκαν στενοί δεσμοί, συχνά με οικογενειακές διακλαδώσεις, μεταξύ των επιχειρηματιών που αδημονούν να επωφεληθούν από την απελευθέρωση της συριακής οικονομίας και από το κυβερνών καθεστώς. Ενώ το καθεστώς εξασφάλιζε με τον τρόπο αυτό την πολιτική και οικονομική υποστήριξη των διευθυνόντων συμβούλων των επιχειρήσεων, οι τελευταίοι μπορούσαν να

58 — Βλ. Belhadj, S., *La Syrie de Bashar al-Asad – Anatomie d'un régime autoritaire*, Belin, Παρίσι, 2013, σ. 267 και 268.

59 — Όπ.π. (σ. 270 και 271).

60 — Όπ.π. (σ. 272).

61 — Όπ.π. Ο συγγραφέας αναφέρει ότι, παρά τη δεδηλωμένη βούληση για μετάβαση από μια κατευθυνόμενη και προστατευόμενη οικονομία σε μια ανοικτή οικονομία της αγοράς, «η πλειονότητα των επικεφαλής [μπααθιστών] ιθυνόντων και, κυρίως, ο Bashar [Al-Assad] δεν κρύβουν την πρόθεσή τους να διατηρήσουν τον πλήρη έλεγχο της διαδικασίας μετασχηματισμού των δομών της εθνικής οικονομίας» (σ. 297 και 298).

62 — Βλ. Friberg Lyme, R., «Sanctioning Assad's Syria – Mapping the economic, socioeconomic and political repercussions of the international sanctions imposed on Syria since March 2011», Danish Institute for International Studies Report 2012:13. Ο συγγραφέας επισημαίνει αντιστοίχως στις σ. 15 και 18:
«The liberalisation process proved, however, selective and partial as the economy overall remained highly regulated and subsidized. [...] the economy remained restrained by a bloated, corrupt and ineffective public administration.»
«The process [of liberalisation] largely benefitted the educated, urban, upper middle class and saw the rise of economic oligarchs who extracted considerable wealth from virtual monopolies on newly opened business opportunities, particularly in sectors like oil, telecoms, pharmaceuticals and chemicals, electronics, agro-business and tourism, while midrange investment activity was lacking.»

63 — Βλ. Belhadj, S., όπ.π., σ. 344.

64 — Βλ. «Syria Under Bashar (II): Domestic Policy Challenges», International Crisis Group, Middle East Report nº 24, 11 February 2004, αντιστοίχως σ. 3 και 11:
«Syria developed a quasi-corporatist system, built around patron-client relations and a widespread network of economic allegiance and corruption.»
«[T]he economic and the political are interlinked: deep public sector reforms would undermine patronage and clientelism. [...] Likewise, widespread corruption is a central feature of the system, affecting all administrative levels and regulating entire facets of the economy. [...] [P]rivate sector businessmen who took advantage of economic liberalisation have become major beneficiaries of corruption. As a result, they have monopolised most of the new lucrative markets.»

χρησιμοποιήσουν τις διασυνδέσεις τους με το καθεστώς για την ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους[65]. Κατά τον τρόπο αυτό αναπτύχθηκε μια σχέση αλληλεξαρτήσεως μεταξύ της επιχειρηματικής κοινότητας και του κυβερνώντος καθεστώτος[66]. Η επιχειρηματική ελίτ έχει αναχθεί σε ουσιαστικό στήριγμα του καθεστώτος αυτού[67].

184. Βάσει των στοιχείων αυτών, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς στηρίχθηκε στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της επιχειρηματικής κοινότητας και του συριακού καθεστώτος και εκτίμησε ότι η σχέση αυτή συνιστούσε αποχρώσα ένδειξη της στηρίξεως που παρείχε ένας διευθύνων σύμβουλος επιχειρήσεως, όπως ο I. Anbouba, προς το εν λόγω καθεστώς.

185. Το Γενικό Δικαστήριο στήριξε, εξάλλου, τη συλλογιστική του σε μια σειρά μη αμφισβητούμενων πραγματικών περιστατικών.

β) Τα μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά

186. Ο I. Anbouba είναι πρόεδρος της SAPCO, μεγάλης εταιρίας στον κλάδο των γεωργικών τροφίμων (η SAPCO κατέχει μερίδιο 60 % της αγοράς στον τομέα του σογιέλαιου).

187. Ο I. Anbouba είναι, επιπλέον, διευθύνων σύμβουλος πλειόνων εταιριών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ακινήτων και της εκπαιδεύσεως.

188. Δεν αμφισβητείται και, αντιθέτως, επιβεβαιώνεται από τα εν λόγω πραγματικά στοιχεία ότι οι δραστηριότητες του I. Anbouba γνώρισαν άνθηση ταυτόχρονα με τη διαδικασία ανοίγματος της συριακής οικονομίας, η οποία δρομολογήθηκε από το καθεστώς του Bachar Al-Assad. Και μόνον εξ αυτού του λόγου αποδεικνύεται ότι ο κατονομασμός του I. Anbouba αντιστοιχεί στην πρώτη συνιστώσα του κριτηρίου της εγγραφής, η οποία αφορά την κατηγορία των προσώπων που επωφελούνται από τις πολιτικές του συριακού καθεστώτος.

189. Ο I. Anbouba υποστηρίζει ότι η εφαρμογή των περιοριστικών μέτρων σε φυσικά πρόσωπα λόγω της οικονομικής και κοινωνικής τους θέσεως και ανεξαρτήτως από την προσωπική τους συμπεριφορά προσκρούει στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων. Δεν συμμερίζομαι την άποψη αυτή. Η επαρκώς στέρεα πραγματική βάση που απαιτεί το Δικαστήριο μετά

65 — Βλ. Friberg Lyme, R., όπ.π. Ο συγγραφέας αναφέρει αντιστοίχως στις σ. 20 και 21:
«[A]n organic alliance between elites within military, security and civilian state institutions and an emerging class of private sector entrepreneurs became a vital pillar of regime power. The selective liberalisation process provided instruments for co-opting and re-organising networks of allegiance and patronage as the resources generated by the economic openings and economic regulation were, first and foremost, exploited by regime elites and their close allies [...]. The new organic networks often involved close kinship between security, military and state officials and a new generation of business entrepreneurs.»
«The lion's share of the new opportunities and market openings went to a small group of individuals associated with the regime, either through family ties and/or through public governmental positions in the military and security services. The new entrepreneurial elite received licensing and concessions within the public services and could delegate management to gain the most profitable projects, benefit from tailor-made regulation, and enjoy privileged access to foreign investments and expatriate Syrian and Arab business communities [...]. They were therefore the ones largely benefitting from the opportunities arising from liberalisation, especially within sectors such as energy (oil and gas), telecoms and IT, duty free zones, pharmaceuticals, chemicals, electronics, agro-business, tourism and car dealerships. [...] These people therefore owed their fortunes (or large parts thereof) to their organic relationship with regime insiders. By gathering patronage networks [...], the regime not only undercut any other collective action to rally private sector businesspeople against the regime, but by creating strategic openings to benefit its allies (and family members), the regime also assured themselves of allies through interdependence.»

66 — Όπ.π. Ο συγγραφέας αναφέρει στη σ. 24:
«[T]he lucrative business openings, brought about by the liberalisation process, primarily benefitted an emerging entrepreneurial business class due to its organic and tightly knit (often family) ties to the inner core of the regime, creating a high degree of interdependence –and to some degree blurring of the distinction– between the two.»

67 — Όπ.π. Ο συγγραφέας επισημαίνει στην υποσημείωση 21:
«The new elites even challenged the Ba'ath traditionalists as they began seeking political representation. The party's importance as a mobilising driver for the regime declined and was to some degree taken over by the new commercial elite. This was clearly demonstrated in the presidential referendum in 2007 where the business elite mobilised regime support, covering the costs of all meeting venues in the country. These networks have been highly active in organising and financing demonstrations and *shabihas* in favour of the regime during the uprising of 2011.»

την απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518) σχετίζεται στενά με το κριτήριο εγγραφής που περιέχεται στους γενικούς κανόνες σχετικά με τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα, για τον καθορισμό του οποίου το Συμβούλιο διαθέτει, όπως έχει ήδη επισημανθεί, ευρεία εξουσία εκτιμήσεως. Εν προκειμένω, το Συμβούλιο μπορεί κάλλιστα να αποδείξει το όφελος που αντλείται από τις πολιτικές του καθεστώτος, επικαλούμενο, βάσει αντικειμενικών στοιχείων όπως οι εμπορικές δραστηριότητες του I. Anbouba, την οικονομική θέση που κατέχει αυτός στο πλαίσιο του νυν καθεστώτος, χωρίς να απαιτείται η απόδειξη κάποιας ιδιαίτερης προσωπικής συμπεριφοράς.

190. Επιπλέον, από περαιτέρω μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά προκύπτει ότι ο I. Anbouba εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής της έτερης συνιστώσας του κριτηρίου εγγραφής, ήτοι εκείνης που αφορά τα πρόσωπα που υποστηρίζουν το συριακό καθεστώς.

191. Πράγματι, ο I. Anbouba παραδέχτηκε ότι, από το 2007 έως τον Απρίλιο του 2011, υπήρξε ένα από τα εννέα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Cham Holding, της μεγαλύτερης ιδιωτικής εταιρίας στη Συρία, στο οποίο συμπροήδρευε ο εξάδελφος του προέδρου της Συρίας Bachar Al-Assad, ο Rami Makhlouf.

192. Ο τελευταίος είναι εξέχων επιχειρηματίας στη Συρία, όπως και ο αδελφός του Ehab. Αμφότεροι έχουν υπό τον έλεγχό τους πολλές μεγάλες εταιρίες. Στα υπομνήματα παρεμβάσεως που υπέβαλε, η Επιτροπή αναφέρει, χωρίς τούτο να έχει αμφισβητηθεί, ότι ορισμένες από τις εταιρίες αυτές λειτουργούν βάσει αδειών που χορηγούνται μετά από μια διαδικασία ανοίγματος της οικονομίας σε ιδιωτικές εταιρίες οι οποίες συχνά ελέγχονται από μέλη της οικογένειας του προέδρου της Συρίας.

193. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, χωρίς να έχει αμφισβητηθεί από τον I. Anbouba, η Cham Holding, η οποία δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς της οικονομίας μέσω των θυγατρικών της, συνδέεται με το καθεστώς του Bachar Al-Assad, εν μέρει λόγω του οικογενειακού δεσμού μεταξύ του τελευταίου και του Rami Makhlouf. Ο ίδιος ο I. Anbouba δηλώνει για την οντότητα αυτή ότι είναι «γνωστό ότι πρόσκειται στον κρατικό μηχανισμό της Συρίας» [68].

194. Ως εκ τούτου, αυτή καθαυτήν η μέχρι πρότινος συμμετοχή του I. Anbouba στο διοικητικό συμβούλιο της Cham Holding αποδεικνύει την ύπαρξη στενής σχέσεως μεταξύ του ιδίου και του καθεστώτος του Bachar Al-Assad.

195. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το μη αμφισβητούμενο πραγματικό στοιχείο, το Γενικό Δικαστήριο μπόρεσε να συναγάγει θεμιτώς από την ύπαρξη επιχειρηματικών σχέσεων μεταξύ του I. Anbouba και ενός προσκείμενου στον Bachar Al-Assad προσώπου ότι, δεδομένων της αυταρχικής φύσεως του καθεστώτος και του αυστηρού κρατικού ελέγχου επί της συριακής οικονομίας, ο I. Anbouba δεν θα μπορούσε να αναπτύξει τις δραστηριότητές του χωρίς να επωφελείται από τη στήριξη του καθεστώτος και χωρίς να ανταποδίδει μια κάποια υποστήριξη.

196. Το Γενικό Δικαστήριο έλαβε εξάλλου υπόψη, κατά την εκτίμησή του, ότι η θέση του I. Anbouba δεν ήταν παρεμφερής με εκείνη ενός οποιουδήποτε διευθύνοντος συμβούλου επιχειρήσεων. Άλλως ειπείν, η θέση του I. Anbouba διακρίνεται για την ποικιλομορφία των οικονομικών τομέων στους οποίους ευημέρησε καθώς και για τους επιχειρηματικούς δεσμούς του με επιχειρηματία προσκείμενο στο καθεστώς.

197. Η θέση που κατέχει ο I. Anbouba χαρακτηρίζεται επίσης από το γεγονός ότι ο ίδιος παραδέχτηκε ότι διετέλεσε γενικός γραμματέας του εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου της πόλης της Χομς από το 2004 έως το 2008. Το εν λόγω μη αμφισβητούμενο πραγματικό στοιχείο συνιστά αποχρώσα ένδειξη της επιρροής που ασκούσε ο I. Anbouba στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλεκτικού ανοίγματος της συριακής οικονομίας. Δεδομένων της φύσεως του συριακού καθεστώτος και του τρόπου

68 — Βλ. σ. 7 των υπομνημάτων που υπέβαλε προς απάντηση στα υπομνήματα παρεμβάσεως της Επιτροπής.

διεξαγωγής της διαδικασίας της οικονομικής απελευθερώσεως, είναι εύλογο να θεωρηθεί ότι ο I. Anbouba επωφελήθηκε από τη θέση που κατείχε για να αναπτύξει τις δραστηριότητές του και ότι, εν πάση περιπτώσει, η ιδιότητά του αυτή μαρτυρεί ορισμένη σχέση με το καθεστώς του Bachar Al-Assad [69].

198. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ο I. Anbouba δεν αμφισβήτησε ούτε την αυταρχική φύση του συριακού καθεστώτος ούτε τον αυστηρό κρατικό έλεγχο επί της συριακής οικονομίας. Εξάλλου, ο ίδιος παραδέχθηκε την «ολοκληρωτική» φύση του καθεστώτος στα υπομνήματά του [70].

γ) Η ύπαρξη επαρκώς στέρεας πραγματικής βάσεως

199. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των παγκοίνως γνωστών και των μη αμφισβητούμενων πραγματικών περιστατικών, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε.

200. Πράγματι, τα πραγματικά αυτά στοιχεία ήταν αυτά καθαυτά ικανά να αποδείξουν ότι ο I. Anbouba ενέπιπτε μετά βεβαιότητας στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κριτηρίου εγγραφής, ανήκε δηλαδή στα πρόσωπα που επωφελούνται από τις πολιτικές του καθεστώτος ή το υποστηρίζουν.

201. Επιπλέον, τα εν λόγω πραγματικά στοιχεία συνιστούσαν σαφείς, συγκεκριμένες και συγκλίνουσες ενδείξεις της υπάρξεως στηρίξεως από τον I. Anbouba προς το καθεστώς του Bachar Al-Assad. Οι λόγοι στους οποίους στηρίχθηκε η εγγραφή του I. Anbouba στον κατάλογο δεσμεύσεως των κεφαλαίων μπορούσαν επομένως να θεωρηθούν επαρκώς τεκμηριωμένοι.

202. Έχοντας στη διάθεσή του μια επαρκώς στέρεα πραγματική βάση, το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε, ως εκ τούτου, την υποχρέωση να ζητήσει από το Συμβούλιο να παράσχει αποδεικτικά στοιχεία ή πρόσθετες πληροφορίες.

203. Λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως στη Συρία, δεν θα ήταν σκόπιμο να αυξηθεί το βάρος αποδείξεως που φέρει το Συμβούλιο και να υποχρεωθεί αυτό να προσκομίσει επιπλέον στοιχεία πέραν των αντικειμενικών στοιχείων που προσκόμισε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

204. Προκειμένου να προσαρμόσει το επίπεδο της απαιτούμενης από το Συμβούλιο αποδείξεως στην πραγματικότητα της καταστάσεως στη Συρία, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει να συνεκτιμήσει ότι η Αραβική Δημοκρατία της Συρίας βρίσκεται σε εμφύλιο πόλεμο, πράγμα που δυσχεραίνει την πρόσβαση σε αντικειμενικά αποδεικτικά και πληροφοριακά στοιχεία. Η εμπόλεμη αυτή κατάσταση επιδεινώνεται επί του παρόντος από τη βαρβαρότητα της τρομοκρατικής ομάδας που ονομάζεται «Ισλαμικό Κράτος». Ο ίδιος ο I. Anbouba παραδέχεται ότι η τρέχουσα κατάσταση στη Συρία περιπλέκει τη διεξαγωγή της αποδείξεως το βάρος της οποίας φέρει το Συμβούλιο [71].

205. Επιπλέον, το καθεστώς κατά του οποίου στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα εξακολουθεί να βρίσκεται στην εξουσία, γεγονός που αποκλείει κάθε συνεργασία της Ένωσης με τις εθνικές αρχές για την απόκτηση των απαραίτητων πληροφοριών ή αποδείξεων.

69 — Βλ., συναφώς, Friberg Lyme, R., όπ.π., ο οποίος στην υποσημείωση 20 αναφέρει:
«Membership of the chambers began in the 1980s where it became a de facto prerequisite for acquiring a commercial, industrial record and business licenses [...]. [...] [T]he chambers of commerce have always been tied to the regime and have played a limited role in representing the interests of the wider merchant class.»

70 — Βλ. σημείο 33 των προσφυγών του.

71 — Βλ. σ. 3 των υπομνημάτων που κατέθεσε προς απάντηση στα υπομνήματα παρεμβάσεως της Επιτροπής.

206. Τέλος, η καταστολή του άμαχου πληθυσμού καθιστά στην πράξη δύσκολη, αν όχι αδύνατη, τη συλλογή μαρτυριών από τους πολέμιους του καθεστώτος που βρίσκονται στη Συρία ή έχουν οικογένεια εκεί και δέχονται να προσδιορισθούν ως τέτοιοι. Οι δυσκολίες που ανακύπτουν ως προς την έρευνα και ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθενται όσοι παρέχουν πληροφορίες αποκλείουν το ενδεχόμενο προσκομίσεως συγκεκριμένων αποδείξεων περί της προσωπικής συμπεριφοράς προσκείμενων στο καθεστώς προσώπων.

207. Η εμπόλεμη κατάσταση που επικρατεί στη Συρία πρέπει να οδηγήσει σε διαφοροποίηση του βάρους αποδείξεως που φέρει το Συμβούλιο. Ερωτώμενος επ' αυτού κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο I. Anbouba παραδέχθηκε εξάλλου ότι η εμπόλεμη κατάσταση στη Συρία κατέστησε δυσχερέστερη τη διεξαγωγή της αποδείξεως και επέβαλε, ως εκ τούτου, παρέκκλιση από τις αρχές που τη διέπουν.

208. Δεδομένης της καταστάσεως αυτής, το Συμβούλιο ανταποκρίνεται στο βάρος αποδείξεως που φέρει εφόσον προσκομίζει ενώπιον του δικαστή της Ένωσης ένα σύνολο επαρκώς συγκεκριμένων, σαφών και συγκλινουσών ενδείξεων βάσει των οποίων μπορεί να αποδειχθεί η ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ του υποκείμενου σε ένα μέτρο δεσμεύσεως κεφαλαίων προσώπου και του οικείου καθεστώτος.

209. Η ανωτέρω περιγραφείσα κατάσταση επιβάλλει επομένως την εξισορρόπηση του βάρους αποδείξεως. Μολονότι βεβαίως δεν συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου, όπως απορρέει από την απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518), η επιβολή υποχρεώσεως σε πρόσωπο εγγεγραμμένο στον κατάλογο δεσμεύσεως κεφαλαίων να φέρει το βάρος αρνητικής αποδείξεως του αβάσιμου των λόγων εγγραφής, εντούτοις η νομολογία αυτή δεν πρέπει, επιβάλλοντας υπερβολικά υψηλό επίπεδο αποδείξεως, να υποχρεώσει το Συμβούλιο να προσκομίσει αδύνατη απόδειξη.

210. Με βάση τις εκτιμήσεις αυτές, φρονώ ότι, όπως έχει κρίνει κατ' ουσίαν το Γενικό Δικαστήριο στις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, το Συμβούλιο έχει ανταποκριθεί στο βάρος αποδείξεως που υπέχει βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (EU:C:2013:518), τεκμηριώνοντας τους λόγους για τους οποίους κατονόμασε τον I. Anbouba βάσει μιας σειράς παγκοίνως γνωστών και μη αμφισβητούμενων πραγματικών περιστατικών που αποδεικνύουν την ύπαρξη επαρκούς συνδέσμου μεταξύ του τελευταίου και του συριακού καθεστώτος.

211. Το Γενικό Δικαστήριο παρείχε, εξάλλου, τη δυνατότητα που προσφέρεται σε κάθε εγγεγραμμένο πρόσωπο που αμφισβητεί ένα μέτρο δεσμεύσεως των κεφαλαίων του να αποδείξει ότι, παρά την ύπαρξη αποχρωσών ενδείξεων βάσει των οποίων εμπίπτει στην κατηγορία των προσώπων και οντοτήτων που καλύπτονται από το κριτήριο εγγραφής, δεν συνδέεται παρά ταύτα με το καθεστώς του εν λόγω τρίτου κράτους.

212. Από σειρά εκτιμήσεων που περιέχονται στις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη τη δυνατότητα του I. Anbouba να προσκομίσει την αντίθετη απόδειξη, ήτοι ότι δεν επωφελείται από τις πολιτικές του καθεστώτος ή ότι δεν το υποστηρίζει. Στο πλαίσιο αυτό, παραπέμπω στις σκέψεις 41 και 42 της αποφάσεως T-563/11 και στις σκέψεις 51 και 52 της αποφάσεως T-592/11, καθώς και στις σκέψεις 45 έως 60 της αποφάσεως T-563/11 και στις σκέψεις 63 έως 76 της αποφάσεως T-592/11, στις οποίες το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε τη δυνατότητα του I. Anbouba να προσκομίσει αποδείξεις περί του αντιθέτου, ενώ στη συνέχεια εξέτασε τα στοιχεία που προσκόμισε ο ίδιος, σκοπός των οποίων ήταν να αποδείξει ότι το Συμβούλιο υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως καθόσον εκτίμησε ότι, υπό την ιδιότητα του εξέχοντος επιχειρηματία στη Συρία, στήριζε οικονομικά το συριακό καθεστώς.

213. Ως εκ τούτου και εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζει ο I. Anbouba, το Γενικό Δικαστήριο τήρησε την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, καθώς και τα δικαιώματά του άμυνας.

214. Με τις αιτήσεις αναιρέσεως, ο I. Anbouba δεν αμφισβήτησε στην πραγματικότητα την εκτίμηση των αντίθετων αποδείξεων από το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της εξετάσεως των στοιχείων που ο ίδιος προσκόμισε προκειμένου να αμφισβητήσει την ύπαρξη στηρίξεως προς το συριακό καθεστώς. Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι, όπως προεκτέθηκε, το Συμβούλιο ανταποκρίθηκε στο βάρος αποδείξεως που έφερε σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα, δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου στην κατ' αναίρεση δίκη να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε τις αντίθετες αποδείξεις που προσκόμισε ενώπιόν του ο I. Anbouba[72].

VIII – **Πρόταση**

215. Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο:

— να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως, και

— να καταδικάσει τον I. Anbouba στα δικαστικά έξοδα.

72 — Απόφαση Hüls κατά Επιτροπής (EU:C:1999:358, σκέψη 65).